

ନିବନ୍ଧ

m-1352

୪୪

1935

ორნატი

თ რ მ ვ ნ უ ლ ი თ რ თ მ ბ ი ს მ რ ბ ა ნ მ

ქვემოთა მხარე

მისი

ORNATI

Recueil politique géorgien

Directeur Victor Nosadzé

პარიზი

1935 წ.

m-1352

დასრულებულია დღე

პატარა ერის თვითმყოფლობის საკითხი, თავისთავად რთული და დამოკიდებული მის მეზობლად მყოფ ერების მისწრაფება და ტანთ-ზრდის სურვილებზე, უფრო რთულია და მძიმე იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს პატარა ერი უკვე მოქცეულია იმპერიის საზღვრებში და გაღვიძებული ეროვნული წადილით, აღზნებული ეროვნული ნებისყოფით თავისუფლებნისათვის იბრძვის და იმპერიის ფარგლებიდან გამოსხლტომასა ლამობს.

ეროვნულად უკვე მომზადებული და ბრძოლის ასპარეზზე გამოსული ერის იმედის განხორციელება და ნატურის მოვლენიდან სინამდვილეში გარდასვლა ბევრ გარეშე ვითარებიდანაა დამოკიდებული და ხშირად მისი ხუნდების დაყრა თუ მისი ბატონი ერის დაქცევა-გაპარტახების შედეგი არაა ხოლმე, ყოველ შემთხვევაში, მისი თავისუფლება მძიმე ბრძოლის მოედანზე მრავალ გამარჯვებათა მიღწევის მეოხებით ხდება. პირველი ასეთი ერის ჩინებული მაგალითია — ფინეთი, ხოლო მეორე ერს წარმოადგენს — ირლანდია. ეროვნულად მებრძოლმა ფინეთმა რუსეთის იმპერიის საზღვრებს რევოლუციის დროს სულ იოლად თავი დაახწია, და ირლანდიას კი მრავალი სისხლიანი ბრძოლა დასჭირდა სანამ ბრიტანეთის პარლამენტი და მთავრობა მას თავისუფლებას მიანიჭებდა. ამ ორ შესანიშნავ მაგალითს შორის საქართველო განმარტოებულია და ცალკე სდგას.

ასი წლის მონობამ და ეროვნულმა დაჩაჩანაკებამ, როცა ძველი საქართველოს თვითმყოფლობის ნიშან-წყალი წაშლილ იქმნა რუსეთის მიერ და სახელმწიფოებრივი ცხოვრების ტრადიცია ძალზე შელახული, ქართველი ხალხი, თავის პოლიტიკურ ხელმძღვანელობას მოკლებული, ეროვნულად წყვედიადში ჩავარდა და აღარ არსებობდა მომქმედი ეროვნულ-პოლიტიკური ჯარაზმულობა, რომლის დანიშნულებაც უნდა ყოფილიყო ქართული სახელმწიფოებრივი აღდგენისათვის ბრძოლა. რასაკვირველია: იყო ეროვნული პროპაგანდა, პოლიტიკური იდეალის ასახვა; იყო ბრძოლა ეროვნული თვითცნობიერებისათვის, ეროვნული შეგნების სახელმწიფოებრივი იდეალისა და დამოუკიდებლობის იდეის დონემდე ასაწევად, — მაგრამ ეს იყო ხანა მომზადების, ხანა ეროვნული მეობის ნელი ზრდისა და მებრძოლ ძალთა მცირე გუნდებად დარაზმვისა და ბრძოლად გამოყვანის ხანა. მაგრამ

იგივე ხანა მოიცვა სოციალურმა ბრძოლამ და მან გადაჰყლაპა და დაჰფარა ეროვნული. და ასე: ქართველი ერი ისე მიუხალოვდა მსოფლიოში მოსალოდნელ ტეხათა და მსხვერველთა დროს, რომ იგი არსებითად არას ფიქრობდა იმ მომავალ მოვლენათათვის საიმედო ანგარიში გაეწია და მომზადებული შეხვედროდა. მართალია: ამ მიმართულებით პიროვნებანი თუ ჯგუფნი მოქმედებდენ, მაგრამ ეს ბრწყინვალე თაოსნობა არც საკმარისი იყო და არც ისეთი, რომელსაც ერი სინამდევლეში მიჰყვებოდა. და როდესაც მოისმა პირველად რუსეთის იმპერიის შენობის ლაწა-ლუწის ხმა, ქართველი ერი ამ დიდ ისტორიულ მოვლენას მოუმზადებელი შეხვდა და მარქსისტულ-სოციალისტური პარტიების მეთაურობით, გარკვეულ სამოქმედო გეზს მოკლებული, დაკარგულ ნავსავით აბობოქრებულ ცხოვრების ტალღებს აჰყვა.

საქართველოს სანუკვარი და იშვიათი ვითარება შეექმნა — ის იმპერია, რომელიც მისი ბატონი იყო, დაიშალა და დაიშხვრა. ქართველი ერის მაშინდელი ხელმძღვანელობა, ნ. ჟორდანიას მეთაურობით, ამ ღირსშესანიშნავ მოვლენას ტირილითა და გლოვით შეხვდა, და ეროვნული იდეალის არა-მქონე, კვლავ რუსეთის აღდგენისა და დემოკრატიის გამარჯვების იმედით „ადგილობრივ“ საქმეებს ვაივავლახით უძღვებოდა. ქართული სოციალისტური მოძრაობა იყო პოლიტიკურად ანტი-ეროვნული, ვინაიდან ქართულ სახალხო მოძრაობას მან მისცა მიზნად რუსეთის რეჟიმის შეცვლა, თვითმპყრობელობის მაგიერად რესპუბლიკის დაარსება და არა რუსეთის ბატონობის მოშორება და თავის განთავისუფლება. და როდესაც რუსული უსუსური დემოკრატიული რეჟიმი ბოლშევიზმმა გადასანსლა, — ქართული „დემოკრატიის“ ხელმძღვანელობა მჩატე იმედით კვლავ რუსეთის აღდგენაზე ფიქრობდა, სანამ სამხრეთის მზის სხივებზე ოსმალური ხიშტი არ აციალდა. სოციალისტების უმოქმედება და ეროვნულ საკითხში სრული ბუნდოვანება, იმ გარდატეხის ხანაში გამოკვეთილი იდეალის უქონლობა, დამოუკიდებლობის გამოცხადებისათვის მომამზადებელი პირობების წინააღმდეგ შეგნებული ბრძოლაც კი, — შეიქმნა იმ ფსიქოლოგიურ და პოლიტიკურ ფაქტორად, 26 მაისი რომ დაავიანა და საქართველოს საგარეო ვითარება გაუუარესა და გაუფუჭა. დამოუკიდებლობა არ გამოცხადდა სანამ მაშინდელი ქართველი ერის ხელმძღვანელობა უცხო ძალამ არ აიძულა. ეს მიძიდლებელი იყო სამხრეთით მოწოლილი ოსმალეთი, რომელიც 1917 წლის დეკემბერიდან დაიწინებით მოითხოვდა საქართველოს და საერთოდ კავკასიას დამოუკიდებლობა გამოეცხადებია! რაც თითქმის ნახევარი წლის შემდეგ იძულებით მანც ფაქტი შეიქმნა. ამგვარად 26 მაისი გამოწვეული იყო სრულიად გარეშე, ობიექტური პირობების გამო: რუსეთის დანგრევა

და ოსმალეთთან ომი! და მასში სუბიექტიური მხოლოდ შედეგი იყო. ეს გახლდა ის საშიში მოვლენა, რამდენადაც ეროვნული ნებისყოფა ამ აქტში გადამწყვეტ როლს არ თამაშობდა და მარქსისტული ხელმძღვანელობა ეროვნული დამოუკიდებლობის ცეცხლით ალგუნებული არ იყო. და მართლაც, ამ ხელმძღვანელობამ ისტორიის მსვლელობას ააღწია ვერ აულო, ვერც სახელმწიფოებრივი შემოქმედების ნიჭი გამოიჩინა და ხონჩაზე მორთმეული ეროვნული დამოუკიდებლობით ვერ ისარგებლა, გარნა ვერც გამოამყვანა ეროვნული ეგოიზმის გრძობა, ვერც მოაწყო თავდაცვის საქმე და ვერ შექმნა ბრძოლის უნარი; მან ვერ გამოიჩინა უბრალოდ პარტიული ეგოიზმიც კი, ვერ იმოქმედა და ვერ მოეწყო ისე, იმდენი მაინც ვერ მოახერხა ამ გაბატონებულმა ს. დ. პარტიამ, რომ თავისი ბატონობა შეენარჩუნებია, ამგვარად დამოუკიდებელი სახელმწიფო დაეცვა და ერი ამის შედეგად უდიდეს უბედურებისაგან ეხსნა. აქ იყო არა მარტო უნიჭობა, არა სურვილის უქონლობა, არამედ ის საშინელი სენი, ქართული ცხოვრება უკანასკნელი ათეულ წელთა განმავლობაში რომ დაავადა და დაახრჩავა. ხალხი აღზრდილი ყალბ ინტერნაციონალურ იდეებზე, დეაქცაქცებული მარქსისტული დოქტრინებით, ნაწვალევი პარტიული პროგრამებით — ვერ შებრუნდა და ვერ დადგა ეროვნულ ნიადაგზე; მან ვერ მოიშორა ათეული წლებით ნაღები და ნაცოხნი იდეალები; მან განაგრძო ძველი გზით მოღვაწეობა და ისეთი რესპუბლიკის დაარსებასა და შექმნას დაგვირდა, რომელიც პირდაპირ, დიდ დემოკრატიულ ლიანდაგით სოციალიზმში შესრიალდებოდა. — ხოლო შესრიალდა არა აღთქმულ ქვეყანაში, არამედ რუსეთის ბატონობაში! ბოლშევიკური სოციალიზმის დროშით კვლავ რუსეთი მოგვევლინა და სოციალისტური ჯიბრი და ქიშპი: თუ ვინ უკეთესი სოციალისტია, რუსეთის ბატონობით დასრულდა. — ხოლო აქ იგრძნო ყველამ, მხოლოდ აქ გაიგო ყველამ, რომ რუსეთი კვლავ მოვიდა ბატონად და აქედან იწყება ნამდვილი ეროვნული ბრძოლა. — ამ ბრძოლას პირველივე ხანიდან წინ მიუძღოდა ძველ პარტიათა დროშები, და როდესაც ამ ძველთა პარტიათა წინაშე მდებარეობდა საქართველოს განმეორებით ჯუბედურება თავს დაატება, — ეს დროშებიც გაპქრა და ქართველი ერი დღეს უჩინარი ეროვნული ხელმძღვანელობით ბრძოლას განაგრძობს. თვითთავი ქართველი დღეს იქ მებრძოლია და საერთო შედეგად მოცემულია უდიდესი ეროვნული ბრძოლა, რომელიც ყოველ ნაბიჯზე, ცხოვრების ყოველ დარგში სწარმოებს. ამ ბრძოლაში იჭედება ქართული ეროვნული მეობა, მტკიცდება ეროვნული ნებისყოფა და ირახმება ერი. მისთვის აღარ არსებობს არც ძველი პარტია, არც ძველი პროგრამა, — ბრძოლა წმინდა ეროვნულზეა დამყარებული და მზადდება ფართო

ასპარეზი ამ ეროვნულის შესაფერ პირობებში გასაშლელად და გან-
სამტკიცებლად. ეს პირობები შეიქმნება. და ამ პირობათა გადმოშლის
დროს ერი აღარ იქნება პასიური, როგორც წარსულ 26 მაისს, არამედ
მხოლოდ აქტიური. ვითარცა რუსეთის ნგრევის დროს, ისე თვითმყოფო-
ბის აღდგენაში ქართველი ერი, ჩვენ ღრმად გერწამს, ყოველ ღონეს
მიმართავს თავდაუზოგველად და იბრძოლებს უკანასკნელი სისხლის
წვეთამდე, — და ამ ბრძოლის პირველ ხაზზე ჩვენ ვიქნებით — ვინაი-
დან დღეს ერის იდეალი და ჩვენი ერთი და იგივეა — საქართველო
უწინარეს ყოვლისა!

ვიკ. ნოზაძე

დავით კუროპალატის მემკვიდრეობა*).

ბიზანტიურ იტორიაში ტაოელი დავით კუროპალატი, „დიდი კუ-
როპალატი დავითი“ (1001 წ.), ცნობილია პირველად ყოვლისა თა-
ვისი მძლე ჩარევით ბასილ მეორეს და კონსტანტინე მერვეს გვირგვინ-
ის სასარგებლოდ, რომელსაც 976—979 წწ. ბარდას სკლიაროსის მქუ-
ხარე აჯანყებით საფრთხე მოელოდა. კუროპალატის მიერ წარ-
გზავნილმა ჯარებმა, როგორც სჩანს, მეორე ბრძოლის დროს, პანაკ-
ლიაში, ტახტს გამარჯვება მიანიჭეს. მაშინათვე, გამჭრიახმა სახელ-
მწიფო კაცმა, ივერიის კუროპალატმა თავისი შემწეობის სამაგიეროდ,
ზოგიერთი ტერიტორიული კომპენსაცია მოითხოვა. ეს მას დაუთმეს
მარტოოდენ მისი სიცოცხლის განშავლობაში სარგებლობის უფლე-
ბით. ყოველ შემთხვევაში, შიხი სამფლობელო ამით შესამჩნევად გა-
იზარდა. უფრო გვიან, ამბობენ, მოხუცმა კუროპალატმა ბასილ მეორეს
ეს სამფლობელონი მთლიანად დაუბრუნა, ესე იგი, როგორც თავისი
მკვიდრი სამფლობელო, ისე მის მიერ ახლად შექმნილი მამულებიც
დავითის დარდაცვალებისათნავე, 1001 წ., ბიზანტიის იმპერატორი
თავისი ჯარების თანხლებით ამ მემკვიდრეობის მისაღებად პირადათ
აღვილობრივ გაემგზავრა. — ამ შემთხვევისა გამო, მეზობელ

*) იხილეთ: — Z. Avalichvili : La Succession du Curopalate David d'Iberie, Dynaste de Tao. Byzantion, tome VIII, fasc. 1.

კავკასიელ მფლობელებთან მოლაპარაკება გაიმართა. ამ პროზული (ბიზანტიის) სახელმწიფოს აქაურ მიჯნაზე ახალი ტერიტორიული საზღვარი უნდა დადგენილიყო, რომლის გადალახვამ აფხაზ-ქართველთა ქაბუკი მეფის გიორგი პირველის მიერ შემდეგში, 1021 წ., ბიზანტიურ-ქართული ომი გამოიწვია. ამ ომმა, ბასილი მეორის იარაღის გამარჯვებით რომ დასრულდა, თუ ზოგიერთ ავტორს დაეუჯერებთ, იმპერიის საზღვრები მდინარე მტკვარის ხეობამდე გადასწია.

ფორმალური თვალსაზრისით — ეს ხელჩართული ომი სხვა არა იყო რა თუ არ ომი მემკვიდრეობისათვის, — მემკვიდრეთა შეიარაღებულა დავა ტაოელი დავითის „ანდერძისა“ გამო.

ეს მოვლენანი, კავკასიური ქვეყნებისათვის და აგრედე იმპერიისათვისაც (ბიზანტიისათვის) ასე მნიშვნელოვანი, მეთერთმეტე საუკუნის თურქთა დიდ თავდასხმათა წინ, რაც მცირე აზიაში სელჯუკთა გაბატონების დასაწყისი იყო, ვითარდებიან პოლიტიკის იმ მიმდინარეობის გვერდით, რომელმაც უკვე ერთი საუკუნეა, სომეხთა მფლობელნი იძულებული გახადა ერთი-მეორეზე მიმდევნობით, თავისი მკვიდრი მიწა მიეტოვებიათ, კომპენსაციების საშუალებით თავისი სახელმწიფონი ბიზანტიის იმპერიისათვის დაეთმოთ, ერთი სიტყვით, გვირგვინზე უარი ეთქვათ, ან, რათა იმპერიის საზღვრებში სხვაგან დასახლებულიყვნენ და თავისი ყრუმები და ხალხის ნაწილიც თან წაეყვანათ, ან, რათა საბოლოოდ ბიზანტიის ეთნიურ ნაირ-ნაირობაში გათქვეფილიყვნენ.

იგივე მოვლენანი, შეიძლება, ნაწილობრივ მაინც, დავით კუროპალატის მემკვიდრეობის ასე რთულ საქმეშიც როლს თამაშობდენ; სახელდობრ, ბასილ მეორეს დროის იმპერიალისტური ბიზანტიის გაფართოება, ბიზანტიისადმი ქართული ფეოდალობის ერთი ნაწილის მიდრეკილება და სხვა. მაგრამ შეცდომა იქნებოდა აქაც დაგვენახა, როგორც ამას სჩადის, კიდევ მაგალითად, მარკვარტი, მხოლოდ სომხეთის „იაფად გაყიდვის“ შემთხვევა. პირველად ყოვლისა, რამდენადაც ეს საქმე სომხურ მიწაწყალს შეეხებოდა, როგორც ამას დაეინახავთ, უმთავრეს ნაწილად იმის უბრალოდ უკან — დაბრუნებას წარმოადგენდა, რაც დავითმა პირადის სარგებლობის უფლებით იმპერიისაგან მიიღო. რაც კუროპალატის მკვიდრ და სხვა სამფლობელოებსაც შეეხება, და მათში შეიძლება ყოფილიყო ქართული, სომხური და შერეული მიწაწყალიც, იმპერიას მათი „შესყიდვა“ ფიქრადაც არ მოსვლია; მან ისინი კუროპალატის ანდერძის მიხედვით მოითხოვა; და მას მათ შესანარჩუნებლად 1021—1022 წ.წ. გიორგი პირველის, „აფხაზთა და ქართველთა“ მეფის წინააღმდეგ ომი უნდა გადაეხადა.

საქმე ისაა, რომ მეთერთმეტე საუკუნის ზღურბლზე, იმასთან ერთად,

რაც ეხლახან მოვიხსენიეთ, კავკასიურ პოლიტიკაში მეორე მოვლენაც გამოტყვრა, კავკასიის არეზე პირდაპირ ბიზანტიურ საზღვრებს რომ შეეხო; მოვლენა აღსავსე მომავალით და საკმაოდ ძლიერი, ბერძნული იმპერიისა და შემდეგში თურქთაც წინააღმდეგობის გასაწევად: ესაა პირველად ყოვლისა, სხვა და სხვა ქართულ მიწა-წყალთა ერთ თაიგულში შეკრებისაკენ სწრაფვა, ისიც პანკავკასიური იერით მოსილი. ეს პოლიტიკური მოძრაობა, საინდანაც აფხაზურ-ქართული მონარქია წარმოიშვა, ეს ერთად-ერთი ადგილობრივი ძლიერი და გამძლე პოლიტიკური ქმნილება, კავკასიამ რომ ოდესმე დღემდე შექმნა, გადაბმულია მეთათე საუკუნის დასასრულისას, ნაწილობრივ მაინც, თვით ტაოელ დავით კუროპალატის პიროვნებასა და მოღვაწეობასთან, და სწორედ ესაა საბუთი, რომ იგი მთავარი მოსჩანდეს ისტორიაში კავკასიის უდიდეს პოლიტიკოსთა შორის.

ბასილ მეორეს დროის ბიზანტიურ-ივერიულ აღრევაში უფრო ნათლად რომ გავერკვეთ, ანგარიში უნდა გავწიოს იმ ორ მიდრეკილებას, ურთიერთ საწინააღმდეგოსა და ღრმას, კავკასიის ფარგლებს რომ ეხეთქებოდა — ბერძნული იმპერიის მიერ სომხურ სამთავროთა და სამეფოთა თანდათანობითი ჩაყლაპვა და ფართო კავკასიური სახელმწიფოს გულის — საქართველოს სამეფოს შექმნა. მეორე მხრივ, როცა ვიცით, კუროპალატის დიდი სახელი როგორც ქართველთა აგრედვე სომეხთა შორის, და როცა ვფიქრობთ იმ მოკრძალებაზე, მისი რომ ბიზანტიელებს ჰქონდათ, ვკითხულობთ: როგორ მოხდა ამდენი სიკეთისაგან (საკმარისია წაიკითხოთ მისი შესახები ხოტბა, ასე გულწრფელი, სუმბატის ქართულ, ასოლიკისა და მათე ედესელის სომხურ ქრონიკებშიც), ამდენი პატივისაგან და მიღწევათაგან საბოლოოდ ომი ასტყდა, რომელმაც პირველად ყოვლისა, მისი საკურათი ქვეყანა ტაოსი გაასისხლიანა და გააპარტახა? ალბად ის პირადათ აქ არაფერ შუაში ყოფილა. მეთათე საუკუნეში, ბიზანტიის სახელმწიფოს განახლებული გაფართოებისა და გაერთიანებული საქართველოს წარმოშობის შორის, იგი, დავითი, კავშირის რგოლს წარმოადგენდა, სანამ ცოცხალი იყო.

გაჰქრა იგი და შეიქმნა ჯანაჯუხიცი.

კუროპალატ აშოტის († 826) პირდაპირი ჩამომავალი, დავითი, ქართველ ბაგრატიდების იმ სახლს ეკუთვნოდა, რომლის შტონი, აქ მათ უწინდელ მდგომარეობას თავი რომ დავანებოთ, ბუნდოვან და შორეულ ბიზანტიური სუზერენობის ქვეშ, შუა ქოროხისა და ზემო - მტკვარის ტერიტორიაზე ხელისუფლობდნენ.

ამ მთიან მხარეში გამოჩენისას, და ეს არ უნდა დაგვავიწყდეს, მათ ეს ქვეყანა ნახეს თითქმის უღაბნო, იავარქმნილი ომებისაგან და შემოსევათაგან.

ქართველი მოსახლენი, აღმოსავლეთიდან არაბთა რეჟიმის სიმკაცრისაგან გადმოხვეწილნი, ამ მიწაზე დასახლდნენ. მათ თავი მოიყარეს კლარჯეთში, მმართველი სახლის გარშემო, კუროპალატ აშოტის დროს არტანუჯს რომ დასახლდა. შეიქმნა დინასტიური ტრადიცია, კონსტანტინე პორფიროგენეტის მიერ მეთექვსმეტე საუკუნეში გულდასმით აღნიშნული და ერთი საუკუნის შემდეგ, ახსნილი და განმარტებული დავითის შვილის, სუმბატის მიერ. ეს ალბად იყო თვითონ ბაგრატიდი, ამ სახლის განსაკუთრებული ქრონიკის დამწერი.

ეს არ იყო ამ კუთხის არც პირველი და არც უკანასკნელი ცვლილება. ქართული ტაძრები, ეკლესიები და მონასტრები აღშენდნენ აქ, ზშირად ნანგრევებზე იმ ძველ სომხურ დანაწესებთა, რომელნიც ოდესღაც სომეხ შემოხიზნულთა მიერ შექმნილი იყო, ზოლო არა სომხურ (არამედ ქანურ) ნიადაგზე.

კუროპალატ დავითის დროს ქოროხის ხეობის ეს ნაწილი ორი საუკუნის სიგრძეზე უკვე ქართული იყო, ქართული ენით, სარწმუნოებრივი მიმართულებით და პოლიტიკური ბატონობით.

დავით კუროპალატის ბედის დასაწყისისა გარკვეული არა ვიცით რა; მაინც საგულისხმოა, რომ საკმაოდ მცირე მემკვიდრეობითი სამფლობელოს პატრონმა, თავისი თავი ბიზანტიელებს ადრევე დააფასებია როგორც ძვირფასი მოკავშირე პოლიტიკურ დამოკიდებულებსთვის მრავალ ქრისტიან და მუსულმან სამთავროებთან, არაბთა ბატონობის ნანგრევებზე, ვინის ტბიდან მოყოლებული კავკასიამდე რომ გაჩნდნენ. დავით კუროპალატის დაწინაურება რომან მეორეს დროიდან (†963 წ.) უნდა იწყებოდეს, ვინაიდან ალბად ამ ხანაში იყო, მან რომ იმპერიისაგან „ზემო“-ქვეყანის ზოგიერთი მიწა წყალბად მიიღო, რასაც მეტად ზოგადი სიტყვით ტაოს მკვიდრთა, ქართველ მთაწმიდელთა, იოანე და ექვთიმეს ცხორება აღნიშნავს.

მაგრამ დავით კუროპალატის პიროვნების მნიშვნელობა გამოიკვეთა უფრო გვიან, მის მიერ ბიზანტიურ შინაურ ბრძოლაში ჩარევით 978—979 წწ., და აგრედვე მისი კეთილგანწყობილი და ქვეყანი შეამავლობით, საქართველოსა და სომხეთის საქმეებში. აქ იგი პირველად ყოვლისა მნიშვნელოვანი იყო თავისი პიროვნული ღირსებითა და საშუალებებით, აგრედვე ალბად ბიზანტიის დიდი კაცის სახელითაც; იმპერიის თვალში კი მას დიდი პატივი უნდა ჰქონოდა ივერიელ და სომეხ მთავართა შორის უპირატესობით.

ამნაირად, როცა სომეხთა მეფემ სმბათ მეორემ, დამპყრობელად წოდებულმა, (977—989) წარულო ციხე თავის ბიძას, ყარსის მეფეს მუშელს, დავით კუროპალატი, მუშელის თანხლებით, ქართული ჯარით ჩაერია. ციხე მუშელს დაუბრუნდა და სომეხ მთავართა შორის მშვი-

დობა დამყარდა. ეს მოქმედება სმბატის წინააღმდეგ უნდა მომხდარიყო 977—979წწ. მაგრამ სომხების მხრივ მთავარი პატივსაცემი დავითის მოღვაწეობაში იყო, უეჭვოა, მათი მიწაწყალის განთავისუფლება ერზერუმსა და ვანის ტბის შუა. ჩვენ ამას სხვაგან დავუბღუდებთ.

საქართველოში დავითის როლი იყო ფრიად ჩინებული. იგი იყო ერთნაირად ბებია (ამქმელი) საქართველოს სამეფოსა ანუ აფხაზურ-ივერიული მონარქიისა. აი, ამის შესახები არსებითი ფაქტები:

უძეო დავით კუროპალატმა იშვილა და აღზარდა ტაოს მემკვიდრედ ყრმა ბაგრატ, დედით ჩამომავალი აფხაზთა მეფეებისა და მამით გურგენის, ქართლის ბაგრატიდების სახლიდან, რომელსაც თვით დავითიც ეკუთვნოდა.

გატაცებულმა გაერთიანების მისწრაფებით, მაშინ რომ საქართველოში აისახა, კუროპალატმა სცადა ბაგრატიანთა სამი მემკვიდრეობა უზრუნველყო: — ტაოსის — შვილობილობით; აფხაზეთის — დედულობით; ქართლის — ბაგრატის საკუთარი საპატრონო, რომელსაც მამა მისი გურგენი ვანაგებდა. ამგვარად: ბაგრატი მოწოდებული იყო ამ სამი მემკვიდრეობის შემაერთებელად და დავითი თავის თავს მის მოურავად სთვლიდა.

ეს, რასაკვირველია, სულ მოკლედ აღნიშვნაა მთელ იმ ამბავთა, მეათე საუკუნის დასასრულს, ქართლის ბაგრატიდების მიერ აფხაზთა დინასტიის გადაყლაპვა რომ გამოიწვიეს. დავუმატოთ მხოლოდ, რომ ამ საქმეში დავითი მოქმედებდა როგორც ნამდვილი არბიტრი და ქართველ მთავრების და ფეოდალების დამცველი და გამგე.

ასეთი იყო დროისა და პირობების მიხედვით დინასტიურ წესზე მოქმედება, მიმართული მიზანის მისაღწევად და მხოლოდ ერთი მონარქის ხელში ქართულ მიწაწყალთა გასაერთიანებლად. ნაშვილვეი და მემკვიდრე ტაოელ კუროპალატისა, მისგანვე ნახელმძღვანელები და მხარმციემული, ბაგრატი პირველად გამოცხადდა, ალბად 974—975 წწ. ქართლის მემკვიდრედ და მერმე, ჰასაკის მიღწევის შემდეგ, 977—978 წ. აფხაზეთის მეფედ. 1008 წ. იგი ავიდა მამის ტახტზე ქართლში და დარჩა გაერთიანებული სამეფოს გვირგვინოსანად სიკვდილამდე — 1014 წ.

ამ ელემენტარული ფაქტების სინათლეზე ადვილი დასანახია ბუნება იმ დავისა, რომელიც, პირველად მალული, გამოცხადდა კუროპალატის სიკვდილის უმალ, და რომელმაც, ოცი წლის მერმე, ერთმანეთს დააჯახა ბასილი მეორე, დავითის უკანასკნელი ნების ვითომც მოსარგებლე, და გიორგი პირველი, საქართველოს მეფე, ბაგრატ მესამის შვილი, ტაოელ კუროპალატის აღიარებული მემკვიდრესი. აქ დავთაკა ერთმანეთს ორი დებულება: ერთი ბიზანტიის იმპერიის, რომლითაც დავითს უნდა ეანდერძებინოს ბასილ მეორესათვის ყველა თავისი სამფლობელო

და ამგვარად გაექარწყლებიოს ბაგრატ მესამეს სასარგებლოდ მიღებულ წინანდელი განქარგულებანი; მეორე — საქართველოსი, რომელიც მოითხოვდა ტაოსა და მისგან დამოკიდებულ სამფლობელოებს ბაგრატ მესამეს მემკვიდრეობას, როგორც ქართველ მეფეთა მამულს.

ასეთი არის საკითხის გარეგანი მხარე; ოღონდ დავის საბუთები ნაკლულია. ერთად-ერთი რაც დაგვრჩენია, ესაა აქა-იქ ავკრიბოთ და გავარჩიოთ მოწმობანი. მაგრამ მემკვიდრეობისათვის ამ დავას თუ დავუშკვირდებით, ესაა მწარე ბრძოლა, არსებითად ტერიტორიული და პოლიტიკური, „იმპერიასა“ და „პატარა სახელმწიფოს“ შორის, ბრძოლა, რომლის ყველა ელემენტის გამოჩენა საინტერესო იქნება. ვეცადოთ მაინც მის საფეხურებს ავყვეთ და დავიწყოთ იქიდან, როცა დავით კუროპალატი ბარდა სკლიაროსის წინააღმდეგ ომში ჩაერია, რაც ჩვენ უკვე მოვისხენით.

აჯანყებული გენერალის, ბარდას სკლიაროსის, გამარჯვების შიშით, ახალგაზრდა იმპერატორები კონსტანტინე და ბასილი და დედოფალი თეოდანო, მათი დედა, იძულებულ გახდნენ დავით კუროპალატისათვის შემწეობა ეთხოვათ. აქ იკვანძება ისტორია, მეტად ქართული და ამავე დროს მეტად ბიზანტიური ათონის ბერისა, ივერიის ძველ თავადისა, თორნიკესი, დავით კუროპალატის თვალში საყვარელი კაცის, რომელსაც არა-ჩვეულებრივი დიპლომატიური დავალებით თავის სამშობლოს გაგზავნილს, ქართველი მთავარისაგან ასე სანუკვარი შემწეობის მიღება უნდა მოეხერხებია, და რომელიც გახდა რა ისევ მეომარი, დავითის მიერ წარგზავნილ ჯარებს თავში ჩაუღდა და მას გამარჯვება მიანიჭა.

ამ სამხედრო დახმარების სანაცვლოდ, ჩვენ ეს უკვე ვიცით, დავითს მნიშვნელოვანი ტერიტორიული მონაქერი გარდაეცა. წმ. იოანე და ექვთიმეს ცხორება ზოგადი სიტყვით ამბობს „საბერძნეთის ზემო მხარის“ შესახებ. მაგრამ „მსოფლიო ისტორიის“ ავტორი სტეფანე ტარონელი, ანუ ასოლიკი, ზუსტად აღნიშნავს: ხალთოიარჩის, „კლეისურას“ ე. ი. ვიწრო ყელს, ჩორბაირს, ბასიანს, სევუკის ანუ მარდალის ციხეს და პარქის და აპაჰუნის კანტონებს.

ეს ტერიტორია გადაჭიმულია ეფრატის და არაქსის ზემო ხეობიდან ვანჩს ტბის მეზობლობამდე. კერძოდ, პალტოიარში მდებარეობდა, ყველა ალბათობის მიხედვით, ერზერუმის დასავლეთით, იქ, სადაც ეხლანდელი ჩვენი რუკები ორ კავადარიჩსა ანუ კიავადარიჩს აღნიშნავს. გამაგრებული გასავალი იქ უნდა ყოფილიყო, რაც კარინის პატრონს როგორც ტრაპეზუნდთან, ისე მცირე აზიის შიგნითკენ მიმოსვლაზე შედამხედველობას უადვილებდა.

კარინი, ბიზანტიური თეოდოსიოპოლის, არაბეთის კალიკალა, მო-

მავალი ერზერუმი, ციხე და ქალაქი ოსმალთა, ივერიის მმკრობელს რომ დროებით გადაეცა, გასაკვირველი არ უნდა იყოს, წინაუკმოდ. ეს ქალაქი იმყოფებოდა დავით კუროპალატის და მის წინაპართა სამფლობელოთა ახლო მეზობლად. ბრტყელი მთის ბარიერი განყოფს ტაოს ზემო-ფერატის (ეხლანდელი კარასუ) ხეობიდან, სადაც ერზერუმი მდებარეობს; ამ ქედს ვიწრო ხევი სჭრის და ფერატის ხეობიდან ქოროხის შემდინარე მდინარე ოლთისის ხეობაში იძლევა გასავალ გზას ოლთისისაკენ დღემდე რომ კიდევ გურჯი-ბოლახი ჰქვია, კარები ანუ უფრო, „ყელი“ საქართველოსი.

რაა უფრო ბუნებრივი, თუ მეათე საუკუნეში, ხალიფატის დასუსტების დროს, იმპერიის სამხედრო წარმატებათა წყალობით, გახდა რა ბიზანტიური ეს ქალაქი, ქოროხის ხეობაში დამკვიდრებულ ქართველ მთავართა გულისყურს ადრევე იზიდავდა?

კონსტანტინე პორფიროგენეტის ამის შესახებ მოთხრობაში ყველაფერი ნათელი არაა. მაგრამ მაინც უეჭველია, რომ თეოდოსიოპოლის საქმის მოგვარების დროს, იმპერიამ მის მოკავშირე ქართველების ზოგიერთ განსაკუთრებულ უფლებასა და ინტერესებს ანგარიში გაუწია. პორფიროგენეტის მოთხრობის მიხედვით, სჩანს, ქართველები ყოფილან მუდმივი წინააღმდეგი განადგურების პოლიტიკისა და შეუწყვეტელ ნგრევათა, რომელსაც იმპერია, ალბად სამხედრო მოსაზრებით, მაშინ ამ მხარეში იოლად მისდევდა, და მოსჩანს აგრედვე ქართველთა ზრუნვა წაქეზებით და ხელი შეეწყობთ სავაჭრო ურთიერთობისათვის მუსულმანთა ქალაქურ ცენტრებთან, ურთიერთობისათვის, წინად, არაბების ბატონობის დროს რომ შეიქმნა. კიდევ უფრო ადგილი გასაგები იქნება ქართველ მფლობელთა ეს თავგამოდება, თუ აღვნიშნავთ კონსტანტინე პორფიროგენეტის კარგად ცნობილ მოწმობას არტანუჯის, ივერიელ ბაგრატიდთა ამ ნამდვილ აკვანის, გაფურჩქენილ ვაჭრობის შესახებ, აგრედვე მათ ურთიერთობაზე კარინის, აენიკის, მანაზკერტის (მელაზგერდ) და სხვათა მუსულმანებთან; მათი ინტერესების დაზოგვა და დაცვა, ცხადია, ვაჭრობის პოლიტიკის მოსაზრებით ხდებოდა, რაც ბაგრატიდებისათვის ასე მნიშვნელოვანი იყო. ადვილად შესაძლებელია, რომ ეს ქართველი მთავრები, ეკლესიათა დიდი აღმამენებელნი, საერთაშორისო და ქალაქთაშორისო ვაჭრობიდან თავის შემოსავალთა საგრძნობ წილს ღებულობდენ. ამგვარად განიმარტება მათი ქცევა, აღსავეს თავდაჭერითა და გონიერებით, მათ მეზობელ მუსულმანთა მიმართ. ცნობილია მაგალითად, რომ ბაგრატ მაგისტროსმა, რომელმაც მონაწილეობა მიიღო იოანე კურკუას ლაშქრობაში კარინის წინააღმდეგ — 934 წ., — დაპყრობილი მასტატი ამისათვის რო დაუთმეს შემდეგში კარინის მუსულმანებს ეს წანართმევი უკანვე დაუბრუნა.

ამასთან ქართველებს კარინზე (ერზერუმზე) და მის მეზობელ მხარეებზე მხოლოდ თვალი კი არ ეჭირათ: მათ სწამდათ რომ მფლობელობის უფლებაჲ ჰქონდათ და ბიზანტია აღთქმულ პირობით შეკრულად მიაჩნდათ.

კერძოდ, რაც შეეხება ფასიანს ანუ ზასიანს, ერზერუმის აღმოსავლეთით რომ მდებარეობს, არაქსის ზემო მიმდინარეობაში, დავით კუროპალატზე კარგა ხნით წინად, მისი წინაპრები თავის გავლენას ამ მხარეზე განავრცობდნენ და მის უკან დაბრუნებას მოითხოვდნენ.

იქ მათ თავდაპირველად არაფერი გააჩნდათ, შემდეგ კი მათ მოიპოვეს იქ ერთი ნაწილი. არაქსი მას ბიზანტიურ სამფლობელოსაგან ჰყოფდა იმ ხანაში, ოდეს კონსტანტინე მეშვიდე თავის თხოულობასა სწედა (დაახლოებით 952 წ.).

როგორც ვხედავთ კარინში და ბასიანში დავითის დადგომა, უცნაური კი არ იყო, არამედ შესაბამებოდა იმ პოლიტიკას, ქართველი ბაგრატიდები რომ მისდევდნენ. შესაძლებელია აგრედვე, რომ 978—979 წწ. ბიზანტიის მიერ ახალი დათმობილი იყო მხოლოდ ბასიანის ერთი ნაწილი, მეორე კი, არაქსის ჩრდილოეთით მდებარე, წინააღმდეგ დავითის მფლობელობაში იმყოფებოდა.

კუროპალატის სასარგებლოდ დათმობილ მიწაწყალთა სიაში ჩვენ აგრედვე ჰარქისა და აპაჰუნის მაზრებს ვხვდებით. ეს გავართობა ცხადათ ვანის ტბისაკენაა მიმართული და იგი მეტად მნიშვნელოვანია დავითის სომხური პოლიტიკის გასაშინჯავად.

ასოლიკის მოწმობით, ბერძნებმა კუროპალატს ყველა აღნიშნული მიწაწყალი გადასცეს. ეს იქნებოდა მაინცდამაინც საქმის მეტად განმარტივება, თუ ამ მოწმობას სავესებით დავიჯერებდით და თუ ლორანსაც ვერწმუნებოდით, რომ „იმპერიამ ბარდოს სკლიაროსის წინააღმდეგ შემწეობისათვის 978 წ. დავითს უძღვნა დიდი ნაწილი ქვეყნისა, ერზერუმსა, ოლთისს და ვანის ტბის შუა“-ო. მაგრამ იმ დროს საბერძნეთი ნუ თუ ნამდვილად ფლობდა ამ ტერიტორიებს? ეს მეტად საეჭვოა. და მათი დაკავება იყო ტაოელ კუროპალატისათვის ხელმისაწვდომი? ნაწილობრივ კი. ხოლო იმპერიის მიერ დათმობილ ამ მიწაწყალთა დიდი ნაწილი მას იარაღით უნდა დაეპყრო. უფლება აღიარებული კუროპალატისათვის დაპყრობილი შეენარჩუნებია და მისი დაცვის ვალდებულება, ბიზანტიური დათმობაც ეს იყო, ისიც იმ პირობით, რომ დავითის სიკვდილის შემდგომ უკანვე დაებრუნებიათ.

(დასასრული შემდეგ)

ზ. ავალიშვილი

მარიამ დედოფალის დაბუნდება

და

დენ. ლაზარევის მკვლევობა

8 მაისს 1802 წელს, ქ. ტფილისში, ღენერალმა კნორინგმა გამოაცხადა ქართლ-კახეთის სამეფოს ანექსია რუსეთის იმპერიის მიერ. ქართველობამ რუსის მთავრობას, ამ ვერაგულ დალატხედ, იარაღით უბასუნა. ანექსიის გამოცხადების უმალვე, ქართლკახეთში აჯანყებამ იფეთქა. რუსის სარდლობამ აჯანყება სისხლის მორევეში ჩაახრჩო, ხოლო რათა ეროვნული ბრძოლისათვის თავი წაეკვეთა და იგი დასაწყისშივე საბოლოოდ ჩაეკლა, ამბოხების სულის ჩამდგმელნი და ხელმძღვანელებნი — ბატონიშვილები — დაატუსაღა და რუსეთს გადაასახლა. არც სამეფო საგვარეულოს ქალები დაინდეს, და ხნიერნი თუ სნეულნი, ყველა ცივი ჩრდილოეთისაკენ გაამგზავრეს. მხოლოდ იულონ და ფარნაოზ ბატონიშვილებმა მოასწრეს, ცოლშვილით, იმერეთის სამეფოში, თავის დისწულ, მეფე სოლომონ მეორესთან თავის შეფარება და აღექსანდრე ბატონიშვილი თავისი ძმისწულით, თეიმურაზით, სპარსეთს გადავიდა. რუსის ადმინისტრაციის რისხვას, დროებით, გადაურჩა მეფე გიორგის ქვრივი, მარიამ დედოფალი, ქალიშვილი გ. ციციშვილისა და 1803 წელს, აპრილს, ჯერ კიდევ ტფილის ქალაქში იმყოფებოდა. ამ დროს ქართლ-კახეთის გაუქმებულ სამეფოს გამგედ, იმპერატორ აღექსანდრეს ყოვლად ერთგული და მონა-მორჩილი, გარუსებული ღენერალი ციციანოვი იყო.

ქართველობა და თვით მარიამ დედოფალი კარგად ხედავდა, რომ მას რუსის მთავრობა საქართველოში დიდხანს არ აბოგინებდა და მალე მასაც შორეულ რუსეთს უკრავდა თავსა. ქართველობა ძალიან დანადგლიანებული იყო ბატონიშვილების გადასახლებით და მარიამ დედოფალს ებლაუქებოდა, როგორც უკანასკნელ იმედს... შეჩვეული ბაგრატიონთა მიერ მოვლა-პატრონობას, ქართველი ხალხი გრძნობდა, რომ დედოფალის გაქვევებით, იგი უკანასკნელ მფარველ-პატრონსა ჰკარგავდა. რასაკვირველია, სასახლეში გამომწყვდეულს, ყოველივე უფლება აყრილს და რუსის უანდარმების თვალ-ყურის ქვეშ მყოფ დედოფალს ხალხის პატრონობა არ შეეძლო. მაგრამ ის ფაქტიც კი, რომ დედოფალი საქართველოში იმყოფებოდა, ხალხს ამხნევებდა და საბო-

ლო გამოარჯევების იმედს აძლევდა. გარდა ამისა, მაშინდელი ქართველი ხალხი ეროვნული სახელმწიფოს წილში იყო აღზრდილი და საკმარისი პოლიტიკური შეგნება ჰქონდა. ქართველობამ იცოდა, რომ თუ იგი შესძლებდა რუსების გადევნას და სამეფოს აღდგენას, სანამ ქართლ-კახეთის ტახტს კანონიერი მემკვიდრე გამოუჩნდებოდა, სახელმწიფოს გამგებლობა მარიამ დედოფალს უნდა ეკისრა. ამიტომ ფშაველებმა გადასწყვიტეს მარიამის ტფილისიდან გაპარება. ამ ძნელ საქმის განხორციელება მათ მიიანდეს ვინმე ფშავ გალილას, კაცს „უსაზღვრო სიგმირისა და ბუმბერაზული ტანისა“ — როგორც მას აგვიწერს იმდროინდელი ფრანგი მოგზაური როტიერ (როტიერის).

გალილა რამდენჯერმე ჩამოვიდა ტფილისში, დედოფალი საიდუმლოდ ინახულა და მასთან ერთად გაქცევის გეგმა გამოაწყო. მაგრამ ციციანოვის აგენტებს არ ეძინათ. პაულე ციციანოვს დედოფალთან ჯაშუშად ჰყავდა შეჩენილი ვინმე კალატოზიშვილი, მსლბეელი დედოფალისა და მის მიერ ნდობით აღჭურვილი. ამ იუდამ რუსთა ვერცხლის ფასად გაჰყიდა თავისი გვირგვინოსანი დედოფალი. მუხანათმა ყოველისფერი შეიტყო და ციციანოვს ენა მიუტანა.

11 აპრილს 1803 წელს გალილა ტფილისში ჩამოვიდა. ყოველივე მზად იყო. შეიარაღებული ბიჭები, ცხენ - ჯორებით, კუკიის ბაკებში დამალულნი, ბელადის ბრძანებას უცდიდნენ. გალილა დედოფალს ეახლა სასახლეში და მოახსენა, რომ საქმე გაჩაჩხული იყო: იმ ღამესვე მარიამი თავისი დედიო, შვილებით და მოახლეებით, ჩუმად უნდა გამოსულიყო სასახლითგან, მისულიყო დანიშნულ ადგილას, და გალილასთან ერთად, მთების გზას შესდგომოდა. დედოფალის და თავგანწირული ყმის საუბარს გამკემელი კალატოზიშვილიც დაესწრო... — როდესაც გალილა სასახლითგან გამოვიდა, მას პოლიციელები შემოერთყენ და ღენერალ ციციანოვს მიჰგვარეს. ციციანოვმა კალატოზიშვილი წინასწარ დამალა. გალილა ღენერლის სამუშაო დარბაზში შეიყვანეს. ღენერალს თარჯიმანად ვინმე სომეხი ახლდა, რომლის გვარი ისტორიულ საბუთებში არა სჩანს.

როტიერ სიტყვა-სიტყვით გადმოგვცემს ღენერალ ციციანოვის და დედოფლის ერთგული მხედრის დიალოგს: —

- ციციანოვი მაგიდასთან იჯდა. გალილა მის პირდაპირ დააყენეს.
- „გამარჯობა, ციციანოვ“! — მიესალმა გალილა.
- რისთვის ჩამოხველ ტფილისში!?
- მარილის სასყიდლად.
- სინამდვილეს ნუ მიმაღავ, განა სხვა მიზანი არა გქონდა?
- არა.
- ფშავო, შენი სიცოცხლე შენს მართალ ჩვენებაზეა დამოკიდებუ-

ლი. იცოდე, თუ ყველასფერში არ გამოტყდები, მე შემძლია ეხლავე და აქვე თავი გაგაგდებინო.

— თავი გამაგდებინო? ! მერე ვისი ხელით გამაგდებინებ თავსა? ამ შენი სომეხი თარჯიმანის ხელით თუ? — გალილამ ხანჯალზე ხელი დაიდო და მუქარით განაგრძო: — ხანჯალი წელზედ არ მარტყია თუ?!

უნდა აღვნიშნო, რომ ლენერალმა გალილა განგებ არ განაიარაღებია და თავისთან ვითომც სხვა საქმეზედ დაიბარა. მიხვდა რა ციციანოვი, რომ ამგვარ მედგარ კაცზედ მუქარით ვერას განდებოდაო — მოგვი-თხრობს როტიერ — წამოდგა, ღიმილით მიუახლოვდა და რათა დაყვა-ებით მოეგო მთიელის გული, მეგობრულად მხარზედ ხელი დაადო, თი-თქოს მოალერსება უნდაო და ტკბილი ხმით უთხრა —

— ჩემო გულადო მეგობარო, ნუ ღელავ, აქ არასფერი დაგიშავდე-ბა. ხოლო სთქვი სიმაართლე!

მაგრამ გალილაზედ ვერც მუქარა და ვერც დაყვავება სჭრიდა: — იგი ცივ უარზედ იდგა და არ სტყდებოდა. მოულოდნელად, ლენერ-ლის ნიშანზედ ტახტის ქვეშითგან გამოძვრა კალატოზიშვილი და გა-ლილას პირზედ დაადგა: —

— გალილავ, კერპობა გეყოფა; გამოტყდი რად ჩამოხველ ტფილისს; ხომ ხედავ აქა ვარ რათა გამზილო! არ გახსოვს გუშინ რომ დედოფალ-თანა გნახე ,როდესაც დედოფალს მოახსენე, გასაქცევად ყოველივე მზად არისო, რომ მას და მის შვილებს კუკიაში გამზადებული ჯორჯბი უცდიანო?

განცვიფრებულმა ფშავმა მუხანათს ზიზლით და აღშფოთებით შე-ხედა და ბრაზ-მორეულმა წამოიძახა: —

— ყოველივე სიყალბე და სიცრუეა!

მაგრამ ციციანოვმა ფშავის აღშფოთებულ და გაოცებულ თვალებში სინამდვილე უკვე ამოიკითხა. მის ნიშანზედ ოთახში, მოულოდნელად შემოცვივდენ ექვსი რუსის გრენადერი; გალილას ქამარ-ხანჯალი ააწ-ყვიტეს და თავპირი კონდახებით დაუმსხვრიეს. ხელებ-გაკრულ მთიელს მოღალატე კალატოზიშვილმაც სილა გაარტყა.

რუსის გრენადერების მიერ ვაკავებული, განიარაღებული, დამცირე-ბული, თავ - პირ - დასისხლიანებული, გულში ჩაკლულ უძლური ბო-ლმით, იდგა მთის არწივი — გალილა — რუსი ლენერლის წინაშე ვით გახორციელება და ცოცხალი სიმბოლო რუსების წიხლ - ქვეშ გა-თელილ; მკერდ - განგმირული მაშინდელი საქართველოსი.

— გაათრიეთ აქეთგან! — დაიღრიალა ლენერალმა. გალილა უკანა-სკენლად მიუბრუნდა ლენერალს; პირითგან სისხლი სდიოდა: —

— ღალატით დამირჩინეთ! პირისპირ შემბოდიით, ყველას ხანჯლით აგუწავდით!

სამშობლოსათვის და დედოფლისათვის თავდადებული გალილა რუსის ჯალათებმა ჩამოახრჩეს. ხოლო დედოფალი მარიამის გაძევება ციციანოვმა დიდხანს არ დაახანა. ბრძანება გასცა, გაუფრთხილებლად და მოუშზადებლად, მეორე დღესვე დაეტუსალებიათ საქართველოს დედოფალი და რუსეთში გადაესახლებიათ. ეს საქმე საქართველოს მმართველმა — პავლე ციციანოვმა — ლენერალ ლაზარევს მიანდო. ლაზარევი შთამომავლობით ტფილისელი სომეხი, რუსეთს გადასახლებული და ციციანოვისამებრ გარუსებული იყო.

ბევრნაირი ვარიანტი არსებობს მარიამ დედოფლის დატუსალების და მის მიერ ლენერალ ლაზარევის მოკვლის შესახებ. დროთა განმავლობაში ამ ამბის გარშემო მრავალი ლეგენდა შეიქმნა. ეს მოვლენა ხშირია ისტორიაში. ისტორიული ფაქტები ლეგენდებს და ფანტაზიებს შირად დაუმახინჯებიათ ხოლმე.

ამ ამბის შესახებ შესწავლილი მაქვს ყველა არსებული საბუთები და ქრონიკები, და ამიტომ შემძღლია მკითხველი დეარწმუნო, რომ სინამდვილეს სავსებით მხოლოდ ქვემოთ მოყვანილი აღწერა უნდა შეადგენდეს: —

გალილას დატუსალების დღესვე, ლენ. ციციანოვმა შემდეგი ბრძანება გასცა: — 1. ხვალვე დატუსალებულ უნდა იქმნას დედოფალი მარიამი და რუსეთს გამგზავრებული; 2. ამ ბრძანებას სისრულეში ლენერალი მთორ ივანე პეტრეს ძე ლაზარევი მოიყვანს; 3. დატუსალებას უნდა მიეცეს ზემის და პარადის ხასიათი; 4. ლენ.მამორი ლაზარევი ამ შემთხვევისათვის შეიმოსება პარადის მუნდირით; 5. ლენერალ ლაზარევს თანახლებება კაბ. სოროკინ თარჯიმანად, როგორც ქართული ენის მცოდნე; 6. ლენ. ლაზარევი თან იახლებს ქვეითი პოლკის ორ ასეულს, სამხედრო მუსიკით თავში და დედოფლის სასახლეს გარს შემოერტყმის 12 აპრილს დილით ადრე.

ბრძანებისამებრ, 12 აპრილს 1803 წელს, ლენერალი ლაზარევი, მუსიკით პარადის მუნდირში გამოწყობილი და მრავალ ჯვარ-მენდლებითა და ვარსკვლავ - აკინძული, დილის სისხამზედ დედოფალ მარიამის სასახლის კარებს მიადგა. სასახლეს ჯარი გარშემო შემოერტყა, ყველა გამოსავალზედ გუშაგები დააყენა და თვით, დაუკითხავად და მოუხსენებლივ, მოულოდნელად დედოფლის განყოფილებაში შეიჭრა. მარიამი უკვე ლოგინიდან ამდგარი იყო და სახლის აივანზე იმყოფებოდა. აივანი ძვირფასი ხალებით იყო დაგებული. დედოფალი ხალზედ ბრძანდებოდა მოკეცილი და ბალიშზედ დაყრდომილი. მის გვერდით მის პატარა შვილებს ეძინათ, რომელთა შორის ყველაზედ უფროსი მხოლოდ ცხრა წლისა იყო. ლაზარევი შემოვიდა თავხედურად, უზრდელად, და დედოფალს სალამიც კი არ მისცა. შემოსვლისათანავე ლე-

ნერალმა, თარჯიმანის პირით, დედოფალს ბრძანება მისცა: „ადექი, რუსეთში უნდა გაგამგზავროთ“-ო!. — „რად უნდა ავსდგე? ვერა ხედავთ, რომ უსუსურ ბავშვებსა სძინავთ? უდროოდ რომ გამოვალეძოდ, შეშინდებიან. ვინ მოგვცათ ასეთი სწრაფი ბრძანება?“ — მიუფო დედოფალმა. ლაზარემა მკვახედ უპასუხა: — „ბრძანება მათის ბრწყინვალეების თავადი პავლე დიმიტრის ძის ციციანოვისა“. — დედოფალი აენტო: მის მშვენიერ თვალებში რისხვის ცეცხლმა გაიელვა: — „ცოფიანი ციციანოვი!“ — წამოიძახა მან გაწყრომით და ლაზარეს ბრძანების კილოთი მიმართა: — „ღენერალო, თქვენ ტფილისელი ბრძანდებით, ჩემი ქვეშევრდომი, უფლება არ გაქვსთ ჩემ ბრძანებას გადაუხეზოთ, ეხლავე დასტოვეთ ჩემი სასახლე!“ — თავნები ღენერალი დედოფალს მიუახლოვდა და ფეხზედ ხელის წასავლებად დასწვდა, რათა იგი აიენითგან ძალით გაეთრია. მაგრამ დედოფალმა ელვის სისწრაფით — როგორც მოგვითხრობენ ევროპიელი როტიერ და კლაპროტი და მღვდელი იოსელიანი — გამოაძრო ბალიშის ქვეშ დამალული, თავის ქმრის, მეფე გიორგის ხანჯალი და ისეთი ძალით ჩაჰკრა ღენერალს მარცხენა გვერდში, რომ ხანჯლის წვერი მეორე გვერდში გავიდა. ლაზარევი იქვე დაეცა. ხოლო „წარბშეუხრელმა დედოფალმა“ (როტიერ) დასისხლიანებულნი ხანჯალი იარითგან გამოიღო და უსულოდ წაქცეულ მტერს პირისახეზედ მიაგდო: „ესე მოკვდება ყოველი, ვინც გაბედავს და ჩემ უბედურებას ჩემ შეურაცყოფას დაუშბტებს!“... ამ დროს კაპიტანი სოროკინი მივარდა დედოფალს და ამ „ლაზარმა“ (როტიერ) მარცხენა მკლავში რამოდენჯერმე დაარტყა ხმალი და ერთი ღრმა ჭრილობაც მხარში მისცა. აივანზედ შემოვარდა გულ-გახეთქილი დედა მარინამისა — დიოფალი ელენე — და დაჭრილი, დასისხლიანებული შვილი მკერდზედ მიიხუტა. ხმაურობაზედ შემოცვივდენ აივანზედ ოთხი რუსის ოფიცერი, რომელთა შორის ერთი მიიორი, და უმაღვე სასახლე პოლიციელებით და ჯარისკაცებით ჭახისო. ღენ. ლაზარევის გვამი გაიტანეს. მარინამ დედოფალი ატირებულ დედას ხელითგან გამოჰკლიჯეს და თოფის კონდახების ცემით გარედ გააგდეს და დასისხლიანებული, მძიმედ დაჭრილი, იქვე გამზადებულ ეტლში ჩააგდეს. ჩაუცმელი ბავშვები ხმლების ყუის და წახლის ცემით გარედ გამოარეკეს და დედოფალთან ერთად ჩაყარეს ეტლში. ამნაირად, ვით ყაჩაღი და სისხლის დამნაშავე გაიყვანეს საკუთარი სატახტო ქალაქითგან საქართველოს დედოფალი და თან გააყოლეს დიდძალი ჯარი, რათგან მთავრობას ეშინოდა გზაში ქართველობას არ გაეტაცნა ძვირფასი და საყვარელი ტუსალი. ჯარი დედოფალს ჩრდილოეთ კავკასიამდე გადაჰყვა. ტფილისითგან მოყოლებული ვიდრე საქართველოს საზღვრამდე: ხალხი — ქალი, კაცი თუ ბავში — ათასობით ეგებებოდენ დედოფლის

ეტლს, ეხვეოდენ გარს და ცხარე ცრემლებით და მოთქმით აცილებდენ, მწუხარებით ეთხოვებოდენ მას, ვინც გუშინ ამაყად და ღირსეულად ატარებდა მეფურ გვირგვინს და რომელს ამიერითგან ვეღარ იხილავდენ...

ფრანგი მოგზაური როტიერ კარგად იცნობდა იმდროინდელ საქართველოს მდგომარეობას, რათგან ტფილისში კარგა ხანს დარჩა, მსახურებდა ოფიცრად რუსის ჯარში და ერთი ხელობა, ქართველ მილიციონერებსაც სარდლობდა, რომელთა ვაჟკაცობამ განცვიფრებაში მოიყვანა. ეს ცნობილი მოგზაური მოგვეთხრობს მარიამის გზაგარობის ერთ-ერთ ეპიზოდს, რომელიც რუსის მდაბალ სულს ახასიათებს. — გზაში დედოფლის პატარა ვაჟს, 8 წლის ბატონიშვილს წყალი მოსწყურდა. ერთმა გლეხმა სურა მიაწოდა. ხოლო რუსებმა ბავშს წყლის დაღვევის ნება არ მისცეს, სურა ხელითგან გამოგლიჯეს და მიწაზე დაამტვრიეს, გლეხი კი საშინლად გალახეს.

დედოფალს, ციციანოვმა, მეეტლედ ერთი რუსი გააყოლა, რომელმაც ქართული ენა კარგად იცოდა. ამ უკანასკნელს დაავალეს: კარგად დაეხსომებია ყოველივე, რასაც გაძეგებულნი გზაში ილაპარაკებდენ და დაბრუნებისას მთავრობისათვის მოეხსენებია. ამ მეეტლემ, სხვათა შორის, შემდეგი ამბავიც მოიტანა. გზაში მარიამს შეეცითხა 8-9 წლის ბატონიშვილი გაბრიელი: „დედა, რათ მოჰკალ ის რუსის ოფიცერი“? — „თქვენი ნამუსის და ღირსების დასაცავად“!. — მიუგო დედოფალმა. ბატონიშვილი დედას უცნაურად დააშტერდა და მტკიცედ უთხრა: — „დედა, უბრძანეთ რუსებს, რომ ღენერალი მე მოვკალი და თქვენ აღარა დაგიშავდებათ რა“! .

ღენერალი ლაზარევი დიდის ცერემონიით სიონის ტაძარში დაკრძალეს.

რა უწყიდა დიდმა ქართველმა ხელოვანმა, როს გენიის ცეცხლით სულშთაბერილი, შემოქმედების აღტაცებით აღზნებულნი, იგი ხაზავდა სიონის ტაძრის შეუღარებელ სიმშენიერეს, რომ დადგებოდა დრო, როდესაც მისი ღვთაებრივი ქმნილების კედელთა შორის ბატონით და დიდებით დასაფლავდებოდენ საქართველოს მოსისხლე, მისი ნამუსის და ღირსების ამყრელნი მტრები?! ასეთია ხშირად ისტორიის მწარე ირონია!

თავადი პავლე ციციანოვი მოჰკლეს ბაქოში 8 თებერვალს 1806 წ., ლენქუნის ხანის ბრძანებით.

მუხანათმა კალატოზიშვილმა თავისი ბნელი ღალატის გილდოთ, რუსის მთავრობისაგან, მიიღო ასი ლუკატი და ქალაქ გორის პრისტავობა, სადაც გარდაიცვალა „ყველასაგან მოძულებული და შეზიზღებული“ (როტიერ).

დედოფალი მარიაში რუსეთის ერთ-ერთ მონასტერში დაამწყვდინეს. ესე აღსრულდა ხელმწიფობა საქართველოს უკანასკნელი დედოფალის მარიაშისა და როცა ამ ნაღველის მომგვრელ ამბავის დამსწრე და მოწამე, მეფის კარის მღვდელი მამა ონისიმე იოსელიანი შთამომავლობას მოუთხოვრებდა ხოლმე, ლათინურად დასძენდა: — „აქა დამთავრდა არსებობა ამა ქვეყნისა ძლიერთა, საქართველოს მეფეთა!“ მაგრამ დამთავრდა კი? და საქართველოს ისტორიამ სამარადისო მიწა გადააყარა ბაგრატიონთა გვირგვინს? ვინ უწყის! უცნაური და ცვალებადია ბედი ქართველისა!

ლეო კერესელიძე

„ჩ ე მ ი ბ რ ძ ო ლ ა“

ნაციონალ-სოციალიზმის გამარჯვება გერმანიაში და მარქსიზმის დამარცხება ბევრისათვის მოულოდნელი იყო და ზოგისათვის დღესაც გაუგებარია. ქართველებისათვის კი გერმანიის ყოველი ნაბიჯი საყურადღებო უნდა იყოს, რადგან, ადრე თუ გვიან, იგი რუსეთის საკითხში გადამწყვეტ როლს ითამაშებს. ამიტომ საჭიროდ მიგვაჩნია — დღევანდელი გერმანიის ბელადის მთავარი აზრები, გამოთქმული მის ცნობილ წიგნში: — მაინ კამპფ — ჩემი ბრძოლა —, ქართველ საზოგადოებას გავაცნოთ. შევეცდებით ამ მოკლე წერილში, ჰიტლერის რვაას - გვერდიანი წიგნის უმთავრესი ხაზები მაინც აღვნიშნოთ და ამით იმ მკითხველს, ვინც ამ ნაწარმოებს არ იცნობს, გერმანიის პოლიტიკის გაგება გაეუადვილოთ.

„მაინ კამპფ“ დაწერილია ციხეში, 1923-24 წელს, მიუნხენის პუჩის დამარცხების შემდეგ. წინასიტყვაობაში ჰიტლერი შემდეგსა სწერს: „ამ ფურცლებით უცხო ხალხს კი არ მიემართავ, არამედ მათ, ვინც მთელი არსებით ჩვენს მოძრაობას ეკუთვნიან და სურთ ჩვენი აზრები უფრო ღრმად შეიგნონ. მე კარგად ვიცი, რომ ცოცხალი სიტყვა ძლიერი მეტყველისა უფრო ადვილად ზრდის და ანეკთარებს დიდს მოძრაობას, ვიდრე დიდი მწერლის ნაწარმოები“...

სახელმწიფოს პატარა მოხელეს შვილი, ადოლფ ჰიტლერი დაიბადა 1889 წელს ავსტრიის სოფ. ბრუნაუში, ბავარიის საზღვარზე. მშობლები ადრე დაჰკარგა. მხატვრობის შესასწავლად ობოლი, ჯერ კიდევ

ბავში, ვენაში გადასახლდა. ვენის აკადემიაში ხუროთმოძღვრების სწავლა ურჩინეს. ხოლო საარსებო საღსარს მოკლებული, იძულებული იყო სწავლისათვის თავი დაენებებია. ჰიტლერი მადლიერია თავისი მწარე ბედისა, რადგან მან ცხოვრების სინამდვილის ძირი ნათლად დაანახვა და მასთან ერთად ნების ყოფაც განუმტკიცა. ამ დიდ ქალაქში ის ყოველდღიური მოწმე იყო იმ საშინელ განსხვავებისა, რომელიც არსებობს მდიდართა და ღარიბთა შორის... ჰიტლერი მაშინ მიწვდა თუ მარქსისტები პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად როგორ იყენებენ ჩაგრულ კლასთა სოციალურ უბედობას. ამავე დროს იგი ანტისემიტადაც განიწყობა. — ჰიტლერის აზრით, გერმანიის და ავსტრიის ებრაელობა ამ სახელმწიფოების დასანგრევად მუშაობენ და ამას სჩადიან იმიტომ რომ გერმანია და ავსტრიაში ლიბერალურმა დემოკრატიზმმა ჯერ ისევ ვერ მოიკიდა ფეხი, რომ ესენიც სხვა სახელმწიფოთა მსგავსად, საერთაშორისო კაპიტალს დაუმონაფონ. „სიონის ბრძენთა ოქმები“, ამბობს ჰიტლერი, „ყალბიც რომ იყოს, საენებით აზასიათებს ებრაელთა მისწრაფებას“. დასასურათებლად შემდეგი მაგალითი: ერაელები ხელმძღვანელობენ სოციალისტურ მოძრაობას და იმავე დროს ლიბერალური პრესაც მათ ხელშია. ისე რომ ეს ორი, ვითომცდა ერთი მეორის მოწინააღმდეგე მსოფლმხედველობა, თანამშრომლობენ ერთსა და იმავე მიზნის მისაღწევად.

როდესაც ჰიტლერი უბრალო მუშად იყო, სოციალისტები არა ერთხელ შეეცადნენ იგი პარტიაში ძალით შეეყვანათ და რადგან ჰიტლერი უარზე იდგა, სოციალისტი მუშები მას სიცოცხლეს უმწარებდნენ. ესეც მარქსისტთა მეთოდების შემასწავლებელ გაკვეთილად გამოადგა.

„სამუშაოზედ, ქარხანაში, მასიურ კრებებზე“, ამბობს ჰიტლერი, — „ტერორით მომქმედნი მუდამ გამარჯვებული იქნებიან, თუ მათ ტერორითვე არ უპასუხეთ“.

„მაინ კამფვის“ ავტორი საშინლად ჰკიცხავს ბურჟუაზიასაც, რომელიც მუშათა ყოველ სამართლიან მოთხოვნას უზნეოდ და უსინდისოდ ეწინააღმდეგება და ამით ბატონსან მუშასაც კი აიძულებს სოციალისტული კალუბრი საქმიანობა გვერდზე დასტოვოს და პოლიტიკურ ბრძოლაში ჩაებას.

ვენაში ცხოვრების დროსვე ჰიტლერის პოლიტიკური აზრებიც მწიფდებიან და ყალიბდებიან. მას საჭიროდ მიაჩნია დამიშალოს ავსტრო-ჰუნგრეთის იმპერია და გერმანული ავსტრია გერმანიის სახელმწიფოს შეუერთდეს. უცხო ტომთა გაგერმანელება, რაზედაც ბევრი გერმანელი მოღვაწე დიდ იმედებს ამყარებდა, ჰიტლერს შეუძლებლად მიაჩნია. შეიძლება მხოლოდ იმ ტერიტორიის გაგერმანელება, და ისიც მარტო სა-

კუთარ სახელმწიფოს ფარგლებში, რომელზედაც გერმანელი გლეხობა მჭიდროდ დასახლდება.

უკვე მოსჩანს ჰიტლერის რასიზმი: — გერმანულ ენით უცხოელ ტომთა გარმანელად ჩათვლა მას გერმანიის რასისათვის მანედ მიაჩნია. ვენის შემდეგ ჰიტლერი გერმანიის ხელოვნების მთავარ ქალაქ — მიუნხენში გადასახლდა. მას უკვე თავისი მხატვრული ნაწარმოებით არსებობა შეუძლია. იფეთქებს ომი და ახალგაზრდა მხატვარი პირველ დღესვე ბავარიის მეფეს თხოვნით მიმართავს: ნება დართონ გერმანიის ჯარში იმსახუროს. უსაზღვროა მისი აღფრთოვანება, როდესაც სურვილს შეუსრულებენ.

1916 წ. სომის ბრძოლაში დასჭრეს. ეს ის დროა, როდესაც გერმანიის ჯარის მორალი სუსტდება „იუდეო-სოციალისტთა“ დამრღვევ პროპაგანდის წყალობით. ჰიტლერის აზრით, გერმანიის ხელმძღვანელ წრეებს ამ მოვლენის წინააღმდეგ ბრძოლა არ ძალუძდათ, რადგან მათ სერიოზული და გამამხნეველებელი პროპაგანდის წარმოების ნიჭი და შინა არა ჰქონდათ. მაგალითი: ოფიციალური პროპაგანდა მოწინააღმდეგეთ დასცინოდა, ხოლო როდესაც მებრძოლი საკუთარის თვლით ხედავდა ფრანგთა გმირულ ბრძოლას და ინგლისელთა გამძლეობას, გამარჯვების იმედი ერყუოდა.

1917 წ. რუსეთის დანგრევისა და იტალიის ფრონტის გარღვევის შემდეგ, საბოლოო გამარჯვების იმედები კვლავ იღვიძებენ. ეს არ სურდათ არც მარქსისტებს, რომელთა პოლიტიკური გაბატონების გეგმებს ხელს უშლიდა და არც ებრაელობას, რომელთა იმედი ინტერნაციონალური კაპიტალის გაბატონებისა ირღვეოდა. და მათ საომარ მასალების დამამზადებელ ქარხნებში გაფიცვა მოაწყვეს. მართალია, ის დიდი შეტევა, რომელსაც გერმანია მაშინ ამზადებდა, ამით ვერ შეაჩერეს, მაგრამ ამ გაფიცვამ მეტად მავნე შედეგები მოგვცა. მოწინააღმდეგემ აშკარად დაინახა ჩვენი შინაგანი სისუსტე და უკვე მაშინ იწამა გერმანიაში რევოლუციის შესაძლებლობა. გერმანიის ჯარმა აღარ იცოდა ვისთვის და რისთვის უნდა ებრძოლა — საკუთარი ძმა ზურგს უკან დალატობდა. შემდეგში, ამ გაფიცვის მომწყობნი გერმანიის რესპუბლიკას ხელმძღვანელობდნენ.

ოქტომბერს, 1918 წ. გაზებმა ჰიტლერი მოსწამლეს და კინალამ დააბრმავეს. რევოლუცია რო დაიწყო, ის ბომერანიის ერთ-ერთ საავადმყოფოში იწვა. როდესაც ჰიტლერმა შეიტყო რესპუბლიკის გამაჯგუვება და გერმანიის დამარცხება, თავი ვერ შეიკავა და ატირდა.

ვილჰელმ მეორე, ამბობს ჰიტლერი, ის პირველი იმპერატორი იყო, რომელმაც მარქსისტებს შერიგების ხელი გაუწოდა. მან არ იცოდა, რომ პატიოსნება ზედმეტ ბარჯად მიაჩნდათ მათ! ერთი ხელით იმპერატორს

ხელს ართმევდენ და მეორეთი კი ზურგში დასარტყმელად დანას უმზადებდენ. ებრაელებთან შეთანხმება შეუძლებელია. ან უნდა დამორჩილდე ან უნდა დაიმორჩილო!

ჰიტლერმა გადასწყვიტა პოლიტიკაში აქტიურად ჩარეულიყო.

1919 წ. ისევ მიუნხენშია. ბევრ გეგმებს აწყობს, ხოლო გამოსავალს ჯერ კიდევ ვერ ჰხედავს. ამ დროს ბავარიაში ბატონდება კომუნისტური სოვიეტები ებრაელების მათაურობით. ჰიტლერს არც ერთ არსებულ პოლიტიკურ პარტიის იმედი არა აქვს. ყველგან გაუზღედაობა, შიში, ლაჩრობა... ბურჟუაზიული პარტიები მხოლოდ ლაყბობენ და საკმარისია ორი წითელი არმიელი დაინახონ, რომ ცხერებსავით განიფანტონ. ჰიტლერმა ერთხელ ერთ-ერთ კრებაზე გაილაშქრა ბავარიელთა სეპარატიულ მოძრაობის წინააღმდეგ. ეს კომუნისტურ მთავრობას არ მოეწონა და დასატყვევებლად სამი შეიარაღებული რაზმელი მიუგზავნა. ჰიტლერი მათ თოფით დახვდა და ეს სამი ვაჟკაცი მეზრდოლი უკან იფრინა. — ჰიტლერს სამეზღრო წრეებთან არასოდეს კავშირი არ გაუწყვეტია. როდესაც ბავარიაში კომუნისტები დამარცხდენ, ბრძანება მიიღო იმ კურსებზე ევლო, სადაც ჯარისკაცებს ეროვნულ პრინციპებს განუმარტავდენ. მალე მას ერთს რეგიმენტში აღმზრდელ ოფიცრად ნიშნავენ. მიუხედავად ხან-მოკლე ბატონობისა კომუნისტებს ისე დაენგრიათ ჯარის დისციპლინა, რომ მხოლოდ დიდი მუშაობით შეიძლებოდა მისი აღდგენა. ჰიტლერიც აღტაცებით შეუდგა ჯარის ახლად გაეროვნების საქმეს. ერთხელ მას დაავალეს გამოერკვია, თუ რას წარმოადგენს ის ახალი პარტია, რომელიც „დოიტშე არბაიტერ პარტაი“-ს — გერმანული მუშათა პარტია — სახელს ატარებდა. ამ დროს ურიცხვი ახალი პარტიები იბადებოდენ და უმალ ჰქრებოდენ: ხალხს რალაც სურდა, ხოლო ვერ ერკვეოდა.

„დოიტშე არბაიტერ პარტაი“ სულ ექვსი წევრისაგან შესდგებოდა. ჰიტლერმა მათ ერთ საკამათო კრებაზე სიტყვა წარმოსთქვა და ექვსივე წევრზე ისეთი დიდი შთაბეჭდილება დასტოვა, რომ სთხოვეს წევრად ჩაწერილიყო.

ჰიტლერი ამბობს: „მე ყოველთვის იმ აზრს ვადექ, რომ მიუხედავად ყოველი დბარკოლებისა, ერთხელ დაწყებული საქმე ბოლომდის უნდა მიიყვანო. ხანგრძლივი ფიქრის შემდეგ, აი რა გადაწყვეტილებას დავადექი: — ამ პარტიას ჯერ კიდევ ჩამოყალიბებული სახე არ მიეღო. ეს მიადვილებდა მიმეცა მისთვის ისეთი მიმართულება, რომელიც გერმან ალორძინების გზაზე გამოიყვანდა. ჩავეწერე მეშვიდე წევრად“.

თვითონაც ღრმად განიცდის პათეტურ მდგომარეობას: — შეიდი სრულიად უცნობი, ყოველ კავშირს და მატერიალურ საღსარს მოკლებული ადამიანი მიზნად ისახავს შეჰქმნას ძლიერი და ბრწყინვალე იმ-

პერია გერმანელთა, რაც უძლიერესმა პარტიებმაც კი ვერ შესძლეს... „იქამდე უცნობი ვიყავით“, სწერს ჰიტლერი, „რომ ენატრობდით ვინმეს აზრად მოსვლოდა ჩვენ წინააღმდეგ გამოლაშქრება ან თუნდ ჩვენი სასაცილოდ აგდება“. პარტიის პირველ საჯარო კრებას მხოლოდ მისი შვიდი წევრი დაესწრო. მეორე კრებაზე კი ას კაცამდე მოვიდა. ამ კრებაზე გამოაშკარავდა ჰიტლერის შეუღარებელი ორატორული ნიჭი. ჰიტლერის მჭერმეტყველებამ ისეთს აღტაცებაში მოიყვანა ეს დამსწრე ხალხი, რომ მათ ფულიც კი — 300 მარკა — შესწირეს მათთვის სრულიად უცნობ პარტიას.

პარტია დიდი სისწრაფით იზრდებოდა. ჰიტლერი მას მტკიცე ორგანიზაციას და დისციპლინას აძლევს. შექმნის მის იდეოლოგიას და პროგრამას. ძლიერი სახელმწიფოს შესაქმნელად საჭიროა მასების თანაგრძნობა და მათში ეროვნული სულის განმტკიცება. ჰიტლერის პრობაგანდა მიმართულია უმთავრესად ამ მიზნისაკენ. მასათა ფსიქოლოგიის და საშუალებებს, თუ როგორ უნდა იმოქმედო ამ მასების მოსაპოვებლად, ის თავის წიგნში ვრცლად ეხება. — პარტიის ტაქტიკა 14 მუხლად აქვს ჩამოყალიბებული. აი უმთავრესი ხაზები —

1. თუ კი შესაძლებელია ეკონომიური დათმობებით მშრომელთა მასა ინტერნაციონალურ მისწრაფებებს ჩამოვაშოროთ და ეროვნულ აღორძინების საქმეს დავუბრუნოთ, ყოველი სხვერპლი მისაღებია, რადგან ერი ამით მეტს მოიგებს, ვიდრე ვასცემს...

2. მასების ეროვნულად განწყობა შესაძლებელია მხოლოდ მათა მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესების შემდეგ...

3. მათი გაეროვნებისათვის ბრძოლაში ბურჟუაზიული უსახო ობიექტივობა დაუშვებელია... ერის მასას პროფესორები და დიპლომატები არ შეადგენენ. მისი აბსტრაქტული მსჯელობა სუსტია. მისი შთაბეჭდილებანი უმთავრესად გრძნობის სფეროს ეკუთვნის... რწმენის შერყევა უფრო ძნელია ვიდრე ცოდნისა. მასებზე მეცნიერული მსჯელობა კი არ მოქმედებს, არამედ ფანატიზმი, გინდ ისტერიულიც.

4. ხალხი თავის რწმენის სიმართლეს მხოლოდ მოპირდაპირეს წინააღმდეგ ბრძოლაში სტყედავს. თუ ეს ბრძოლა ერთს წუთსაც კი შეანელა, შენელებდა ეს რწმენაც. ჩვენი მასების გაეროვნებისათვის პრობაგანდასთან ერთად საჭიროა სრული მოსაზობა იმ ინტერნაციონალურა შხამისა, რომელიც მას სულს უწამლავს.

5. რასის სიწმინდე და მისი დაცვა არის ის უმთავრესი პრინციპი, საიდანაც ყველა ჩვენი მისწრაფება უნდა გამომდინარეობდეს... ადამიანის სიძლიერე თუ სისუსტე მისი სისხლის სიწმინდის შედეგია. რასის საკითხს, და მაშასადამე, ებრაელების საკითხსაც, თუ ნათლად არ შევიგნებთ, გერმანელთა ნაციის აღორძინებას ვერ შევძლებთ.

6. იმით, რომ ჩვენ გვსურს დღეს ინტერნაციონალურ ბანაკში მყოფნი ჩვენი მასსები ეროვნულ სულს დავუბრუნოთ, უარს არ ვყოფთ მათი კლასობრივი სამართლიანი მოთხოვნისგან დაკმაყოფილებულ იქნეს. კლასთა ინტერესების სხვადასხვაობა კლასთა ბრძოლას არ ნიშნავს. იგი ბუნებრივი შედეგია დღევანდელი ეკონომიური მდგომარეობისა. —

ჩვენ მოძრაობას უმთავრესად მასსებში უნდა ჰყავდეს მომხრენი. ხოლო თუ ნაციონალურ ინტელექტუალთა შორის მოიპოვებთან ისეთნი, რომელთაც ხალხისთვის გული მართლა შესტკივათ და რომელნიც აფასებენ ჩვენს ბრძოლას მასსების სულის გადასარჩენად, ჩვენ მათ ჩვენს წრეში დიდი სიხარულით მივიღებთ.

ბურჟუაზიულ ხმის მომცემთა ჯოგებს არ ვეძებთ. — უკვე ეროვნულად განწყობილ ხალხის ერთი ბანაკიდან მეორეში გადასვლა ჩვენი მიზანი არ არის. ჩვენი მისწრაფებაა ანტიეროვნული წრეები გავანაციონალისტოთ.

7. ... ეს ერთ-მხროვანი, მაგრამ ნათელი ხაზი, პროპაგანდის დროს დატული უნდა იყოს. მასსებისათვის პრიმიტიული პროპაგანდაა საჭირო, რაც რასაკვირველია, ეგრედ წოდებულ „ინტელიგენციას“ უხეშად მოეჩვენება. — პროპაგანდა მასსების ფსიქოლოგიიდან უნდა გამომდინარეობდეს და სწორეა მხოლოდ ისეთი, რომელიც თავის მიზანს აღწევს.

8. ... ყოველი დიდი იდეალის მოვალეობაა თავისი მიზანი განახორციელოს და ამისათვის ყოველ საშუალებას მიმართოს. მისი ერთადერთი მსაჯული მხოლოდ გამარჯვებაა. მაგრამ გამარჯვება არ ნიშნავს იმას, რაც 1918 წ. მოხდა, როდესაც მარქსისტები გაბატონდნენ და ამით დაკმაყოფილდნენ. გამარჯვებაა ისეთი გაბატონება, რომელიც ხალხს კეთილდღეობას მიანიჭებს.

9. პარლამენტარიზმის წინააღმდეგი იმიტომა ვართ, რომ არა გვსურს მეთაური უმრავლესობის ბრძანების მონა იყოს. ბელადი უზენაესი ავტორიტეტის და სრული პასუხისმგებლობის მატარებელია. კრებულნი ირჩევენ ბელადს, რომელიც მხოლოდ მის წინაშეა პასუხისმგებელი. ყველა სხვა მეთაურებს ბელადი ნიშნავს.

სახელმწიფოც ასეთივე წესით უნდა მოეწყოს.

10. სარწმუნოების საკითხში არ ჩავერევით. ხოლო არავის ნებას არ მივცემთ სარწმუნოება პოლიტიკურ მიზნებისათვის გამოიყენოს.

11. ჩვენ არ ვიბრძვით არც რაიმე მონარქიის შესაქმნელად და არც რესპუბლიკის გასამტკიცებლად. ჩვენი მიზანია გერმანთა სახელმწიფოს შექმნა. ერი, რომელმაც თავისი არსებობის უმთავრესი პრობლემები და ამოცანები შეიგნო, ამ ფორმებისათვის შინაგან მთლიანობას არ დაარღვევს.

12. ფორმა ჩენი მოძრაობის ორგანიზაციისა პრინციპალური საკითხი არ არის. იგი უნდა მოეწყოს მიზანშეწონილების მიხედვით. ორგანიზაცია მიზნის მიღწევის საშუალებაა. კარგია ვიდრე ამას ემსახურება; მავნეა თვის - მიზნად გადაქცევა....

13. ჩვენს წევრს მოპირდაპირეთა მტრობა უნდა ამხნევებდეს, ბრძოლის სურვილს უათკეცებდეს...

... ის, ვისაც ებრაელთა გახეთქი არა ლანძღვენ, ნამდვილი ნაციონალ-სოციალისტი არ არის და, მაშასადამე, არც პატიოსანი გერმანელია...

14. ხალხი პიროვნების პატივისცემას უნდა შეეაჩვიოს. მოადგილეობა ნიჭით აღსავსე პიროვნებისა, იქნება ეს დიდი ხელოვანი, დიდი პოლიტიკოსი თუ დიდი მხედარი, არავის არ შეუძლია. დიდ ღირებულებებს მხოლოდ დიდი პიროვნებანი ჰქმნიან. . .

ზემოთქმულით პარტიის პროგრამა უკვე ნათელია.

პირველი ამოცანა: მიზანთან შეწონილი პროპაგანდა, მასების თანაგრძნობის მოპოება. ეს პროპაგანდა დემაგოგიით არ ხელმძღვანელობს. იგი პაციფისტურ ინტერნაციონალისტების ჭადაგებას არაფრით არა ჰგავს და იგი მას კი არ უქადაგებს ხალხს, რაც ესიამოვნება, არამედ რაც ჰეშმარიტებად მიაჩნია. ჰიტლერის მიზანია ამგვარი პროპაგანდით და პარტიის ორგანიზაციით სახელმწიფოს სათავე ხელთ იგდოს. იგი სახელმწიფოსაც იმავე პრინციპზე ააშენებს, რომელზედაც პარტია აღადგო: უდავო ავტორიტეტი ხელმძღვანელისა, მორჩილება და დისციპლინა მოქალაქეთა. ეს გაუადვილებს რასიულ პრინციპზე მძლავრი გერმანია შეჭმნას.

ჰიტლერი არიელთა რასის უპირატესობას მის ინტელექტუალურ თვისებებში არა ჰხედავს. წმინდა ინტელიგენციას სახელმწიფოსათვის დიდი წონა არა აქვს. ნებრისყოფის და ხასიათის სიმტკიცე, — აი ის იდეალური დეობა, რომელიც სახელმწიფოს სიძლიერესა ჰქმნის.

არიელთა — მაშასადამე გერმანის*) — უპირატესობა, ჰიტლერის აზრით, შემდეგნაირად: — იგი მზად არის ერს და სამშობლოს ყველაფერი შესწიროს. შეგნება მოვალეობისა მის ბუნებაში ისე ძლიერად არის ჩართული, რომ დიდი სახელმწიფოს შექმნა და დაცვა შესაძლებელია და შედარებით ადვილი.

*) ქართველები ხშირად გერმანიისა და გერმანელის შორის განსხვავებას ვერა ვხედავთ. მაგალითად: შვედი, დანემარკელი — გერმანები არიან. გერმანელიც გერმანთა რასას ეკუთვნის. ჰიტლერის აზრით, დღეს არიელთა ერთად-ერთი ნამდვილი წარმომადგენელი ეს რასაა.

თუ არიული რასის ნაშთი გაჰქრა, კაცობრიობა ქაოსსა და ბარბაროსობას დაუბრუნდება. იმ ერს, რომელიც არიულ სახეს შეინახავს, დიდი მომავალი აქვს. ნაციონალ-სოციალისტურმა სახელმწიფომ რასის სიწმინდე უნდა აღადგინოს. გერმანელობა დღეს ძალიან შერეული ჯიშია, მაგრამ წმინდა ელემენტები კიდევ ბევრი ჰყავს. მათი შერჩევა და მათი საშუალებით რასის გაწმენდა, გერმანელი ერის უდიდესი მოვალეობაა.

მთავრობამ ხელი უნდა შეუწყოს ტანვარჯიშობას, ჰიგიენას, ჯანსაღ ახალგაზრდათა შორის ჯვრისწერას. ავადმყოფთ უნდა შეაგნებოს, რომ სწეული შთამომავლობის წარმოშობა დანაშაულებია მათი შეილებისა და ერის წინაშე. ერთი სიტყვით, მთავრობამ რასის განსაწმენდათ ენერჯიული და მიზანთან შეწონილი ზომები უნდა მიიღოს.

გერმანელი ერის მოვალეობაა უკეთილშობილესი ნაწილი თავისი ხალხისა და მათსადამე, მთელი კაცობრიობისაც, გადაარჩინოს და განაწილოს.

ერის ნდობას და მის მთლიანობას „მაინ კამფ“-ი ვერცლად ეხება. — შრომა: — ყოველ შრომას ორი სახე, ორი ღირებულება აქვს: — მატერიალური და იდეალური. იდეალური ბევრად უფრო ძვირფასია, ვიდრე მატერიალური. ადამიანის პიროვნებას პატივისცემა ამ იდეალური თვალსაზრისით ეკუთვნის და არა მატერიალური სარგებლიანობის მიხედვით. საჭიროა რეფორმა: — უნდა მოისპოს ის დიდი განსხვავება, რომელიც დღეს ფიზიკურ და ინტელექტუალურ შრომათა შორის არსებობს. ჰიტლერი დარწმუნებულია, რომ ინტელექტუალური მაინც თავის სიმამლევზე დარჩება, რადგან კაცობრიობა ჯერ ისე დაბლა არ დაცემულა, რომ მისი მამოძრავებელი ძალა მხოლოდ ფული იყოს.

ჰიტლერის აზრით, წმინდა ნაციონალ-სოციალისტური სახელმწიფო ისეთი იდეალია, რომლის ინტეგრალური განხორციელება შეუძლებელია. ხოლო ვინც მიზნად დაისახავს მიუწოდომელს, ის ყოველთვის განახლებული ძალით შეუდგება ბრძოლასა, რათა უფრო და უფრო მიუახლოვდეს თავის იდეალს.

როგორც ვხედავთ, ნაციონალ-სოციალისტები დასახულ მიზნების მიხედვით მარტო ძალას და ტერორს არ ემყარებიან. პოლიცია და ძლიერი ორგანიზაცია საჭიროა იმ ანარქიული ძალების წინააღმდეგ, რომელნიც გერმანულ რასიულ თვისებებს ვერ ეგუებიან.

არც ერთი მიღებული ზომა გერმანულ სულს არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს. მატერიალისტური აზროვნება სრულად ეწინააღმდეგება გერმანთა რასის ბუნებას. აღზრდა-განათლების მოვალეობაა იგი ძირიან-ფესვიანად აღმოთხვრას.

სახელმწიფო ძლიერი უნდა იყოს არა რაღაცა წმინდა ავტოკრატიზმის განსამტკიცებლად, არამედ იმითომ რომ იგი იარაღია ერის ბედ-

ნიერების მოსაპოვებლად. მისი მოვალეობაა ერს გზა გაუკაფოს იმ მისწრაფებათკენ, რომლისაკენაც შეუგნებლად მიილტვის. სახელმწიფოს ყოველი აქტი აქედან უნდა გამომდინარეობდეს.

ჰიტლერი უსაყვედურებს იმპერატორის მთავრობას, რომ ის მარქსიზმის ბუნებას ვერ მიხვდა და მიიჩნია პოლიტიკურ პარტიად ის, რაც მხოლოდ კაცობრიობის კულტურის დანგრევის იდეალის მატარებელი იყო. „გერმანელები იმდენად გასულელდნენ“, ამბობს ჰიტლერი, „რომ 1914 წ. მარქსისტების გაპატრონება დაიჯერეს. იუდეო-მარქსისტობა ომის დროსვე სავსებით უნდა მოესპოთ“. ხოლო იქვე არდგენს საკითხს: — შესაძლებელია თუ არა იდეების მარტო მახვილით მოსპობა? და აი რა პასუხს გვაძლევს — როდესაც ესა თუ ის იდეა ან მსოფლმხედველობა — სულერთია სწორ თუ ყალბ ნიადაგზე აგებული — საკმარისად განვითარდა, მისი მოსპობა ფიზიკური ძალით მხოლოდ მაშინ შეიძლება, თუ ამ ძალას თან ახლავს ცხოველი იდეა, ახალი ცხოველი მსოფლმხედველობა.

თუ ხალხის საკმარისად ფართო ნაწილში ფეხმოკიდებული იდეა მარტო ფიზიკური ძალით მოსპე, ისე რომ სანაცვლოდ ახალი და მძლავრი იდეა არ მიეცე, შედეგად მიიღებ მთელი ერის დასუსტებასა და დაღუპვასაც კი. უკეთესი ნაწილი ერისა დევნილ იდეას მიემხრობა, როდესაც დაინახავს, რომ ყოველ მაღალ იდეალს მოკლებული უხეში ძალა მას ასე სასტიკად დევნის. ასეთი საქციელი უდიდესი დანაშაულია. იდეა იდენით დამარცხდება. მსოფლმხედველობა — მსოფლმხედველობით. აი სწორედ ამიტომ მარქსიზმის შოწინალმდევებმა აქამდე მიზანს ვერ მიაღწიეს. ბისმარკის ცნობილი ანტი-მარქსისტული კანონებიც ამაო იყო, რადგან ახალი მსოფლმხედველობა აკლდათ. სოციალისტების წინააღმდეგ ყველა არსებული პარტიები უძალო არიან.

იდეალი -- იდეა — საშუალებაა მიზნის მისაღწევად და არა თვითმიზანი. ნაციონალ-სოციალისტთა დოქტრინა ერთია: — ბრძოლა ერისა და რასის დასაცავად; ერის მომზადება იმ მისიისათვის, რომელიც უფალმა ხალხთა შორის მას მიანიჭა. ხოლო ყოველი ის მიმართულება, რომელიც ერის წარსულს უარყოფს და ამცირებს, ხალხის სულიდან უნდა აღმოვფხვრათ და მოვსპოთ.

ძლიერ სახელმწიფოს ერთგული მოქალაქე ჰქმნის. გერმანიის მოქალაქეობა ისეთი სასურველი და საამაყო უნდა იყოს, რომ ყოველ გერმანელს გერმანიაში ქუჩისმგველობა უნდა ერჩიოს სხვა სახელმწიფოში მეფობას.

ნაციონალ-სოციალისტური სახელმწიფო გერმანიის ტერიტორიაზე მცხოვრებთ სამ ხარისხად დაანაწილებს: მოქალაქე, ქვეშევრდომი, უცხოელი. გერმანიის ტერიტორიაზე დაბადებულს ქვეშევრდომობა

ენიკება. ქვეშევრდომს უფლება აქვს დაუბრუნდეს უცხო სახელმწიფოს ქვეშევრდომობას, რომელსაც ის რასით ან ეროვნებით ეკუთვნის. გერმანიაში მას არ ექნება უფლება სახელმწიფო მოხელედ იყოს და არც არჩევნებში მიენიკება მას აქტიური თუ პასიური უფლება. ყოველი ქვეშევრდომის რასა გამორკვეული უნდა იყოს. საზღვრო სამსახურის შემდეგ, იმ ქვეშევრდომს, რომელიც ფიზიკურად და მორალურად სალია, სახელმწიფო მიანიკებს მოქალაქეობას, მისი უპირატესობითა და უფლებებით.

გერმანელ ქალს, ჯგერისწერასთან ერთად, მიენიკება მოქალაქეობა. მოქალაქის უფლება ექნება აგრეთვე იმ ქალს, ვინც შრომით თავს იჩინს. — ასე აშენდება გერმანელთა ერის იმპერია. მაგრამ მისი პოლიტიკა ხომ მარტო ერთი მხარეა სახელმწიფო საქმიანობისა. ჰიტლერი მეორე მხარესაც, საგარეო პოლიტიკას, დიდ ყურადღებას აქცევს.

ჰიტლერი იმპერატორის მთავრობის საგარეო პოლიტიკასაც ჰკიცხავს: — ვერც ინგლისთან მოახერხა კავშირი რუსეთის წინააღმდეგ, და ვერც რუსეთთან, როგორც ამას ბისმარკის პოლიტიკა მოითხოვდა. ინდუსტრია და ალემ-მიცემობა და მათ დასაცავად ფლოტი, ისეთს ძლიერებამდე გაზარდა, რომ ინგლისი გადაიმტერა. ასე რომ ომში მას მოკავშირედ ერთად-ერთი, უკვე გაზრწნილი ავსტრო-ჰუნგარეთი და შერჩა. — იმ კოალიციის მოწყობაში, რომელიც გერმანიას რკინის რკალად შემოერთა, ჰიტლერი ებრაელთა ენტერნაციონალური კაპიტალიზმის ხელს ჰხედავს.

შეეხება რა არსებულ მდგომარეობას, ჰიტლერი ამბობს, რომ საფრანგეთის ინტერესი ეთანხმება ებრაელთა ინტერესებს და სურვილს, რომელსაც გერმანიის სრული განადგურება სურს. სულ სხვაა ინგლისის და იტალიის მისწრაფებანი. — საფრანგეთის ჰეგემონიას ვერ შეეგუებიან. გერმანიამ ხელი უნდა გაუწოდოს მათ, ვინც საფრანგეთის ბატონობას ებრძვის. მომავალში გერმანიის კავშირი მარტო ორ ევროპულ სახელმწიფოსთან არის წარმოსადგენი: — ინგლისთან და იტალიასთან. — „თუ გერმანელ ერს სიკვდილი არა ჰსურს, ომის წინ დაშვებული შეცდომა არ უნდა განიმეოროს და ღმერთი და კაცობრიობა მტრად არ უნდა გადაიკიდოს. მან უნდა გამოიხადოს მისი უსამიშრესი მტერი და მთელი თავისი შეერთებული ძალებით მას შემოუტეოს. ხოლო მოკავშირეთ მას არავინ გაუხდება, თუ საქმარისად შეიარაღებული არ არის და მისი მთავრობა და თვით ერი მომწიფებულნი თავისუფლებსათვის ფანტიკური ძლიერებით იბრძოლოს“.

მართალია, ჰიტლერს დღეს — როდესაც ის თავის წიგნს სწერდა — საფრანგეთი მაინც უდიდეს მტრად, ხოლო გერმანიის ინტერესებს ის სულ სხვაგანა ჰხედავს, — გერმანიის ვრცელი ტერიტორიები დასკი-

რდება. ეს შესაძენი ტერიტორიები გერმანელთა დღევანდელი რიცხვის მიხედვით კი არ უნდა იყოს ნაანგარიშვენი, არამედ შორეულ მომავალში დიდათ გამზავლებული გერმანიის ერისათვის; ჰიტლერის აღმოსავლეთის პოლიტიკა აქედან გამომდინარეობს. ნაციონალ-სოციალისტებმა გერმანიას ეს ტერიტორია უნდა მოუპოონ. „ამიტომ“, ამბობს ჰიტლერი, „ჩვენ მიერ ომის წინ ნაწარმოებ პოლიტიკას უარს ვყოფთ და ვუბრუნდებით იმ პოლიტიკის გაგრძელებას, რომელსაც ამ ექვსასი წლის წინად აწარმოებდენ ჩვენი წინაპრები. სამხრეთისაკენ და დასავლეთისაკენ გერმანელთა მისწრაფებას შევაჩერებთ; თვალს აღმოსავლეთისაკენ მივაპყრობთ. ომის მიერ წარმოებულ ვაჭრულ და კოლონიალურ პოლიტიკას აღარ დაეუბრუნდებით და მომავლისათვის საჭირო მიწაწყლის შექმნას შევეუდგებით“. —

ხოლო თუ დღეს ჩვენ ევროპაში მყოფ ტერიტორიებზე ვლაპარაკობთ, ჩვენ რუსეთი და მის მიერ დაპყრობილი ერები გვყავს მხედველობაში. თვით განგებაც იქითკენ მიგვითითებს. ბოლშევიზმმა მოსპოა ის ინტელიგენცია, რომელმაც რუსეთის სახელმწიფო შექმნა და შეინახა. ამ სახელმწიფოს შექმნა იყო შედეგი არა სლავიანთა პოლიტიკური ნიჰილისა, არამედ ერთი მაგალითთაგანი გერმანელთა შემოქმედებითი განსაცვიფრებელი თვისებისა. დღეს რუსეთში გერმანელების მაგიერ ურიები ბატონობენ. მართალია, რუსი ვერ შესძლებს საკუთარი ძალით ურის ბატონობისაგან განთავისუფლდეს, ხოლო ისიც მართალია, რომ ებრაელი ამ უზარმაზარ სახელმწიფოს დიდი ხნით ვერ მოუვლის. ებრაელობა ორგანიზაციის ელემენტი არ არის, არამედ გაღრმავებისა. ებრაელთა ბატონობის ნგრევასთან ერთად რუსეთის სახელმწიფოც დაინგრევა. ეს ახლო მომავალში მოხდება. ჩვენ ვიქნებით იმ დიდი კატასტროფის მოწმენი, რომელიც ჩვენს რასიულ თეორიას უფრო მეტად განამტკიცებს.

საგარეო პოლიტიკაში გრძობებს ადგილი არა აქვთ. ჰიტლერიც რუსეთთან განწყობილების საკითხს ყოველ მხრივ განიხილავს. „სამხედრო თვალსაზრისით“, ამბობს ავტორი, „გერმანიის ომი რუსეთთან ერთად დანარჩენ ევროპის წინააღმდეგ გერმანიის სრულ განადგურებასა ნიშნავს, რადგან გერმანია ბრძოლის ასპარეზად ვახდება და რუსეთი მას ვერაფრით დაეხმარება.“ მეორე მხრივ, კავშირი, რომლის მიზანიც ომი არ არის, უაზრო და უშინაარსოა. „რუსეთთან კავშირი კი, განაგძობს: იტლერი, „სულ მოკლე ხანში ომსა ნიშნავს და ამით გერმანიის მოსპობასაც. ამას ისიც უნდა დაეუმატოთ, რომ რუსეთის დღევანდელი ბატონები ერთ წუთსაც არ ჰგეჭობენ პატიოსნად შეასრულონ ის ხელშეკრულება რომელზედაც ხელს აწერენ. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ რუსეთის დღევანდელი ბატონები, რუსის ერის სისხლში

გასერილნი, უბრალო კრიმინალები არიან, რომლებმაც ისარგებლეს ერის ტრალიკულ მომენტში ყოფნით, გააბატონდნენ, გააბატონეს უმდაბლესი ინსტიტუტები, მთელი ინტელიგენცია და მილიონობით ხალხი სისხლში დაახრჩვეს და აგერ ათ წელზე მეტია რაც ისტორიაში უმაგალითო, ნამდვილი მხეცური ტირანიით ბატონობენ. რუსეთში გაბატონებული ინტერნაციონალური ებრაელი გერმანიას მოკავშირეთ კი არა სთვლის, არამედ თავის მსხვერპლად. ხელშეკრულების დადება ისეთ ხალხთან, რომლის ერთად-ერთი მიზანია მოსპოს მეორე მხარე, — დამლუპველია.

პოლიტიკური მდგომარეობის გაშუქება არა კმარა, — საჭიროა ძლიერ შორეული მომავალის გათვალისწინებაც, რომლის პრინციპებს ჰიტლერი თავის პოლიტიკურ „ანდერძში“ აყალიბებს.

„არ შეუერიდვდ ევროპაში მეორე ძლიერ კონტინენტალური სახელმწიფოს არსებობასა. ის სახელმწიფო, რომელიც შეეცდება ჩვენს საზღვარზე სამხედრო ძლიერება შეჰქმნას, მტრად უნდა ვცნოთ, იმ შემთხვევაშიაც კი თუ ამის შესაძლებლობა ამ სახელმწიფოს ჯერ კიდევ პოტენციაში აქვს, და მის მოსასპობად ყოველ ზომას, თვით ომმსაც უნდა მივმართოთ. იზრუნეთ, რომ ჩვენი ერის ძლიერებას კოლონიებში კი არა ჰქონდეს საფუძველი, არამედ სამშობლო მიწაწყალზე — ევროპაში. ჩვენი იმპერიის არსებობა უზრუნველყოფილი არ იქნება, თუ მას იმდენი მიწები არ ექნება, რომ მომავალ საუკუნოებშიც კი ყოველ გერმანელს საკმარისი მამული არ ერგოს. არასოდეს არ დავიწყეთ, რომ უწმინდესი უფლება ამ ქვეყნად არის უფლება იმ მიწაზე, რომლის დამუშავება საკუთარი შრომითა გსურს და უწმინდესი სხვერპლი ის სისხლია, რომელსაც ამ მიწისათვის დაჰღვრი“.....

„მან კამფ“-ი დამერილია ერთად ერთი აჯანყების დამარცხების შემდეგ — მიუნქენში — . მიუხედავად ამ დამარცხებისა, რაოდენი რწმენა ჰლვივის შემდეგ სტრიქონებში: — „მათმატიკური სისწორით შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ თანამედროვე პირობებში მხოლოდ ის ძობრაობა გაიმარჯვებს, რომელიც ბელადის და პიროვნების პატივისცემანედ არის აშენებული“. —

და თუმცა ამ წერილის მიზანი მხოლოდ ჰიტლერის წიგნის შინაარსის ძლიერ მოკლედ გადმოცემა იყო, მაინც ჩვენს თავს ნებას ვაძლევთ, ჩვენი საკუთარი დასკვნების მაგივრად, ცნობილი გერმანელი ფილოსოფოსის კაიზერლინგის აზრი მოვიყვანო. იგი ამბობს: —

„ლუტერი და ნიცშე არიან უდიდესი წინასწარმეტყველები — პროფეტები — , რომლებიც ნამდვილმა გერმანიამ ჰიტლერამდე წარმოშვა. ხოლო ის, რაც ჰიტლერს შეეხება, საკმარისია შევადაროთ ის, რაც მან 1933 წლის მარტიდან განახორციელა, იმას, რაც მან 1923 წელს

„მან კამფ“-ში დასწერა, რომ სრულს განცვიფრებაში მოგიყვანოს წინასწარ მოხაზულ მიზნების ასეთმა ინტეგრალურმა განხორციელებამ. ჩემი მეხსიერება მსგავს მაგალითს მთელს ისტორიაში ვერა ხედავს. ჰიტლერის სული გერმანელ მასსათა სულის მედიუმია და რადგან მისი ნიჭი დამტკიცებისა, ხალხის აღფრთოვანებისა და ბრბოთა ხელმძღვანელობისა, ისეთი ძალისაა, რომელსაც ჰიტლერამდე მხოლოდ რამოდენიმე პიროვნებამ მიაღწია, ამიტომ საკვირველიც არ არის, რომ ჰიტლერი შეიქმნა იმ მიმზიდველ ცენტრად, რომლისაკენაც მიისწრაფვის გერმანელთა უმრავლესობის ყოველი რწმენა და ყოველი აღტყინება, რაც მას ჯერ უმაგალითო ძალას აძლევს“.

მათე კერესელიძე

პარიზი, მაისი, 1935 წ.

ფული და მასალები უნდა გადმოიგზავნოს შემდეგი მისამართით: —

Mr AKAKI CHAVGOULIDZE

50, Rue Vauthier, Boulogne-sur-Seine, France.

m-1352